

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

ดวงพร สถาปนกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผด. ๕๕
๕๕๕๕
๕.๕

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

ดวงพร สถาปนกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม ๒๕๔๕

๕๕๕๕

ดวงพร สถาปนกุล. (2545). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง* โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ดันติผลาชีวะ , รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 568 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสถิติร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ โดยใช้ One Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยตามลำดับจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุดดังนี้ 1) ความปลอดภัยของของเล่น 2) ลักษณะของเล่น 3) ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก 4) ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก และ 5) ราคาของเล่น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองแล้วไม่แตกต่างกัน

2. โทไรทัศน์เป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครองสูงสุด ส่วนวิทย์มีอิทธิพลน้อยที่สุด

FACTORS ASSOCIATED WITH PARENT'S TOY SELECTION FOR YOUNG CHILDREN
IN PRIVATE KINDERGARTENS, BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

DUANGPORN STAPANUKUL

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

March 2002

Duangporn Stapanukul. (2002). *Factors Associated with Parent's Toy Selection for Young Children in Private Kindergartens, Bangkok*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Srinakharinwirot University. Advisor. Committee : Assoc.Prof. Kullaya Tantipalacheeva , Assoc.Prof. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of the study was to identify the factors influencing the parent's toy selection for young children. The subjects were 568 parents who have had children studying in private kindergartens, Bangkok. Research instruments was the questionnaires about toy selection factors. The data of this research were analyzed by percentage, mean, standard deviation and F-test by One Way Analysis of Variance.

The results were as follows :

1. Toy selection factors using by young children's parents in high level were 1) toy safety 2) attribution of toy 3) availability for child development 4) age appropriation and 5) price respectively. When classified by age, education level, occupation and economic status and compare among each means score found that no significant differences.

2. The influence which was the most effective to the toy selection for children was the television which got 84.30% and the last rank was the radio which got 6.70%.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ของ

นางสาวดวงพร สถาปนกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

วันที่ 28 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

 ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

 กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุงศิลป์)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาในการช่วยเหลือ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน อันได้แก่ ดร.วรนาท รักสกุลไทย ผู้อำนวยการแผนกอนุบาล โรงเรียนเกษมพิทยา ผศ.อัญชลี ไสยวรรณ และอาจารย์วัฒนา บุญญฤทธิ์ สถาบันราชภัฏพระนคร

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกโรงเรียน ที่ให้ความอนุเคราะห์เรื่องแบบสอบถาม รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณผู้ปกครองทุกท่านที่สละเวลาในการตอบสอบถามอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณดวงดาว คุณดารณี และคุณนิศานาถ สถาปนกุล คุณพริ้ม เพรา ธรรมวิญญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ร.อ.เพชร ธรรมวิญญา สำหรับความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่ผู้อ่านได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

ดวงพร สถาปนกุล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายในการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
	สมมุติฐานในการวิจัย	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	ผู้ปกครองกับการเลี้ยงเด็ก	10
	ความสำคัญของผู้ปกครอง	12
	บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง	14
	วิธีการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย	19
	การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
	การเล่นของเด็กปฐมวัย	28
	ความสำคัญของการเล่น	29
	พฤติกรรมการเล่นของเด็ก	30
	พัฒนาการด้านต่าง ๆ กับการเล่น	32
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	การเล่นของเด็กปฐมวัยกับบทบาทของผู้ปกครอง	38
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
	ของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	41
	ความหมายของของเล่น	42
	ชนิดของของเล่น	43
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น	46
	หลักเกณฑ์การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	50
	การเก็บรักษาของเล่น	52
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53
	สรุปเอกสารสู่การวิจัย	54
3	วิธีดำเนินการวิจัย	56
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
	การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	63
	การวิเคราะห์ข้อมูล	63
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4 (ต่อ)	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	76
	ความมุ่งหมายในการวิจัย	76
	วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	76
	สรุปผลการวิจัย	78
	อภิปรายผลการวิจัย.....	78
	ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	81
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	82
	บรรณานุกรม	83
	ภาคผนวก	90
	ประวัติย่อผู้วิจัย	102

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวน และร้อยละของปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง	65
2 ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย	66
3 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ	67
4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ	68
5 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามการศึกษา	69
6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ของผู้ปกครองจำแนกตามการศึกษา	70
7 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอาชีพ	71
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ของผู้ปกครองจำแนกตามอาชีพ	72
9 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ	73
10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ของผู้ปกครองจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ	74
11 จำนวน ร้อยละ และอันดับของสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือก ของเล่นสำหรับเด็ก	75

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 อิทธิพลของผู้ปกครองที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย	13

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม จำเป็นต้องเริ่มจากการวางรากฐานทรัพยากรมนุษย์ให้แก่สังคม ซึ่งการพัฒนาคนให้เจริญทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรมนั้น สามารถกระทำได้โดยการให้การศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องกันทุกระดับตั้งแต่ชั้นปฐมวัยจนถึงชั้นอุดมศึกษา

การศึกษาปฐมวัยมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของคนเมื่อโตขึ้น เนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ และเป็นวัยที่เรียกว่า ช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโตของสมองสำหรับชีวิต (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537 : 16) พัฒนาการในช่วงวัยนี้จะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยมีความพร้อมและพัฒนาทุกด้านอย่างเหมาะสมตามวัยจึงมีความสำคัญมาก นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กในช่วงปฐมวัยถือเป็นช่วงที่มีการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต ประสบการณ์การเรียนรู้ในช่วงนี้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กในอนาคต ซึ่งการสอน และการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน

ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550 ได้มุ่งขยายการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยอายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป โดยเน้นการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ดีพร้อมก่อนได้รับการศึกษาขั้นต่อไป รวมทั้งให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัวที่มีต่อการพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (วรรณ ช่องดารากุล, 2539 : 42) และนอกจากนี้นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอหลักการที่เสริมคุณค่าของผู้ปกครองว่า การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในช่วง 3 ขวบแรกของชีวิต

เด็ก เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อวิถีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กทุกคน เพราะเป็นช่วงที่เด็กพร้อมที่จะรับประสบการณ์ได้มากที่สุด หากผู้ปกครองสามารถจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ถูกต้อง รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรัก และไว้วางใจ จะส่งผลที่น่าพึงพอใจต่อความพร้อมในการเรียนระดับประถมศึกษา (Hendrick. 1994 : 21) ผู้ปกครองเปรียบเสมือนครูคนแรกที่มีความสำคัญที่สุดของเด็ก เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ผู้ปกครองมีโอกาสรับรู้ความต้องการ ความสนใจ ความชอบไม่ชอบสิ่งต่าง ๆ รู้จุดเด่นจุดด้อย รวมถึงพัฒนาการทุกระยะของเด็กจากการอบรมเลี้ยงดู ผู้ปกครองสามารถเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก สามารถสอนเด็ก และการแนะนำอบรมเด็กอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Rockwell, Andre & Hawley. 1996 : 6-12) การดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองจะกระทำร่วมกันไปทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างราบรื่น และเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน

หน้าที่ของผู้ปกครอง คือ การผลิตเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน เด็กตกเป็นเป้าหมายของการตลาดทางสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา หนังสือ ในการโฆษณาของเล่น เกม อาหาร และเครื่องใช้ต่าง ๆ ดังนั้นผู้ปกครองต้องให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ชี้แนะ และอธิบายเหตุผลในสิ่งที่เด็กสนใจอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กสามารถปรับตัว และรู้จักระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรมได้ดี นอกจากนี้ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษา สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็ก โดยคำนึงจากธรรมชาติและความต้องการของเด็กเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาและเรียนรู้ได้ดีที่สุดในขณะที่เด็กเล่นของเล่น ผู้ปกครองจึงควรให้ความสนใจกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย และจัดประสบการณ์การเล่นของเล่นเป็นเหมือนหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพที่บ้านซึ่งมีความสำคัญเทียบเท่ากับหลักสูตรที่จัดในโรงเรียน (สำลี ทองธิว. 2535 : 55)

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนบทบาทความสำคัญของผู้ปกครองและกำหนดไว้ในหลักสูตรครอบครัวศึกษาว่า ผู้ปกครองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก เช่น การสนทนาในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยพัฒนาการทางภาษาของเด็ก การจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ อาทิ หนังสือ ของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็กตามวัย เพื่อช่วยให้เด็กก้าวหน้าและมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้น (Berger. 1995 : 29)

ผู้ปกครองสามารถค้นพบและพัฒนาจุดเด่นของเด็ก ในขณะที่ยวกันทราบถึงสมรรถภาพสูงสุดของตน และรู้จักนำมาใช้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กของตน เช่น จัดบ้านให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ แก่เด็กปฐมวัยโดยการใช้สื่อหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ทั้งในบ้านและนอกบ้าน (พัชรี สวนแก้ว. 2536ก : 128-129)

การเล่นของเด็กวัยปฐมวัยไม่เพียงแต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น แต่ถือเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวจากประสบการณ์ตรงของตนเอง นักการศึกษาเช่น เฮอร์ล็อก ได้กล่าวถึงการเล่นว่ามีส่วนสำคัญสำหรับวัยตอนต้นของชีวิต ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไปเมื่อเป็นผู้ใหญ่ (พัชรี สวนแก้ว. 2536ข : 61 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1972. *Child Developmental Psychology*) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ พิวาเจท์ ที่กล่าวไว้ว่า การเล่นเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านสติปัญญาของเด็ก เด็กจะเริ่มรู้จักเล่นเมื่ออยู่ในชั้นเรียนรู้จากการสัมผัส และทำให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม การเล่นเป็นเครื่องมือหลักในการเรียนรู้ของเด็กที่ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางภาษา ความคิดรวบยอดทางด้านคณิตศาสตร์ พัฒนาการทางด้านการรับรู้ การคิด และการเข้าใจบทบาททางสังคมของเด็ก โดยอาศัยแรงกระตุ้นจากผู้ปกครอง (หรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 67 – 69 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1973. *Play, Dreams and Imitation in Childhood*)

การเล่น และของเล่นเป็นสิ่งคู่กันและเชื่อมโยงกันอย่างเด่นชัด เพราะส่วนใหญ่รูปแบบของการเล่นจะผ่านสิ่งของและวัสดุต่างๆ ผลงานวิจัยของ ทิชาร์ด, ฟิลิป และ เฟลวิส ซึ่งว่าร้อยละ 97 ของกิจกรรมการเล่นแบบอิสระของเด็ก จะประกอบไปด้วยวัสดุแบบใดแบบหนึ่ง (Johnson, Christie & Yawkey. 1987 : 168 ; citing Tizard, Philips & Plewis. 1976. *Play in Pre-School Centres*) โดยมากเด็กจะเข้าใกล้และต้องการศึกษาสิ่งของหรือวัตถุที่น่าสนใจ สะดุดตาและกระตุ้นความอยากในการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นผู้ปกครองจึงมีหน้าที่จัดหาของเล่นที่เหมาะสมกับอายุ ระดับพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กด้วย

ปัจจุบันแนวโน้มที่ผู้ปกครองจะให้ความสำคัญและจัดซื้อของเล่นสำเร็จรูปให้แก่เด็กนั้นมีมาก ถึงแม้จะมีราคาแพง เพราะง่าย สะดวก และทน อีกทั้งยังเป็นค่านิยมของคนไทยที่นิยมซื้อของเล่นต่างประเทศ เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน จึงไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ของเล่น

จริงที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ทราย น้ำ ดิน หรือของเล่นพื้นบ้านไทยที่มีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น ปลายตะเพียน ลูกข่าง มักากันกล้วย รวมทั้งสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น วัสดุเครื่องเรือน แก้วน้ำ เสื้อผ้า อาหาร ทั้งๆ ที่เน้นการศึกษา เช่น สไตเนอร์ ได้เสนอแนะว่า การเล่นสิ่งของจากธรรมชาติและเล่นท่ามกลางธรรมชาติช่วยให้เด็กใช้เวลาพัฒนาในช่วง 7 ปีแรก อย่างสมบูรณ์และมีพลังที่สุด (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537 : 149) นอกจากนี้ยังมีผู้ปกครองจำนวนมากไม่น้อยที่เห็นว่าควรเน้นการจัดของเล่นประเภทเกมเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาแก่เด็กเพียงอย่างเดียว เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิด โดยหวังว่าเด็กจะเรียนเก่งในอนาคต ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีทั้งทางโรงเรียนจัดชั้น องค์การร้านค้าที่จำหน่ายจัดชั้นก็มี อิทธิพลเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กเป็นอย่างมาก ปัญหาที่ตามมา คือ การสิ้นเปลือง และความคุ้มค่ากับการลงทุน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยว่าใช้หลักเกณฑ์ใดในการพิจารณาเลือกของเล่นสำหรับเด็ก และมีอิทธิพลใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครอง ซึ่งผลจากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ปกครอง การจัดอบรมผู้ปกครอง การสร้างค่านิยมการเลือกของเล่นที่เหมาะสมกับสภาวะของผู้ปกครองด้วย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยต่อไป

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ใช้เป็นหลักในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

- 1.1 ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก
- 1.2 ประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็ก
- 1.3 ลักษณะของเล่น
- 1.4 ความปลอดภัยของของเล่น
- 1.5 ราคาของเล่น

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตาม

ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง

3. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ที่อยู่ในวงการศึกษาศึกษา เช่น นักการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครู และบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก เช่น สถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย และผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ในการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง และจัดกิจกรรมอบรมผู้ปกครองด้านการเลือกของเล่น และอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีประโยชน์ นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมต่อไปด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นผู้ปกครองที่มีบุตรศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่มีจำนวนเด็ก 100 คนขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต จำนวน 288 โรงเรียน มีผู้ปกครองทั้งสิ้น 66,740 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, กระทรวงศึกษาธิการปี 2543)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ปกครองที่มีบุตรกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ที่มีปริมาณนักเรียนตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ซึ่งได้มาจากการใช้ระบบโควตา (Quota) แบ่งเขตร้อยละ 20 และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ของแต่ละเขตๆ ละ 1 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ได้ตัวอย่าง 630 คน

3. ระยะเวลาของการศึกษา

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม 2545

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง

- 4.1.1 อายุ
- 4.1.2 การศึกษา
- 4.1.3 อาชีพ
- 4.1.4 ฐานะเศรษฐกิจ
- 4.2 ปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่น
- 4.3 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ของเล่น หมายถึง ของเล่นสำเร็จรูป ซึ่งมีจำหน่ายในท้องตลาด ทั้งที่เป็นวัสดุธรรมชาติ โลหะ หรือวัตถุสังเคราะห์ และรวมถึงของเล่นที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อาทิเช่น ดิน น้ำ ทราย ฯลฯ แต่ไม่รวมถึงเครื่องเล่นสนามทุกชนิด
2. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือ ผู้ดูแลเด็กที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูและส่งเสียค่าเล่าเรียนของเด็ก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ บุคคลดังกล่าวต้องมีบุตร หรือเด็กในความดูแลศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ที่มีปริมาณนักเรียนตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง ปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่น และปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการเลือกซื้อหรือจัดหาของเล่นให้กับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง
4. ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจ ตามความหมายดังนี้
 - 4.1 อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของผู้ปกครองที่รับผิดชอบ เลี้ยงดูเด็กแบ่งเป็น ต่ำกว่า 20 ปี 20 - 30 ปี, 31 - 40 ปี และ 41 ปีขึ้นไป
 - 4.2 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง จำแนกเป็น ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ประกาศนียบัตร หรือเทียบเท่า ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก
 - 4.3 อาชีพ หมายถึง อาชีพปัจจุบันของผู้ปกครองที่ทำรายได้หลักให้กับครอบครัว แบ่งเป็น รับราชการ รัฐวิสาหกิจ ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง เกษตรกร และแม่บ้าน/พ่อบ้าน

4.4 ฐานะเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ ที่กำหนดเป็นรายได้ของครอบครัวคิดเป็นจำนวนเงินบาทต่อเดือน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ ต่ำกว่า 5,000 บาท, 5,001 - 10,000 บาท, 10,001 - 30,000 บาท, 30,001 - 50,000 บาท และมากกว่า 50,000 บาท

5. ปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่น หมายถึง องค์ประกอบที่ผู้ปกครองใช้เป็นหลักในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่ใช้ในการซื้อของเล่นให้เด็กแต่ละครั้ง ในการวิจัยนี้กำหนดเป็น 5 ปัจจัย ดังนี้

5.1 ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก หมายถึง ลักษณะของเล่นที่ดูได้จากคำอธิบายการใช้ของเล่น หรือลักษณะของเล่น ทั้งขนาด สี รูปแบบ วิธีการเล่นที่เห็นว่าเหมาะสมกับความสามารถของเด็กที่พร้อมในการเล่นของเล่นตามวัยของเด็ก

5.2 ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก หมายถึง สิ่งที่ผู้ปกครองพิจารณาว่าเด็กพึงได้จากการเล่นของเล่น ซึ่งส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5.3 ลักษณะของเล่น หมายถึง วิธีการเล่นของเล่น ความซับซ้อน และกลไกของเล่น การคิดและกระบวนการจัดกระทำกับของเล่นตามการออกแบบของของเล่น

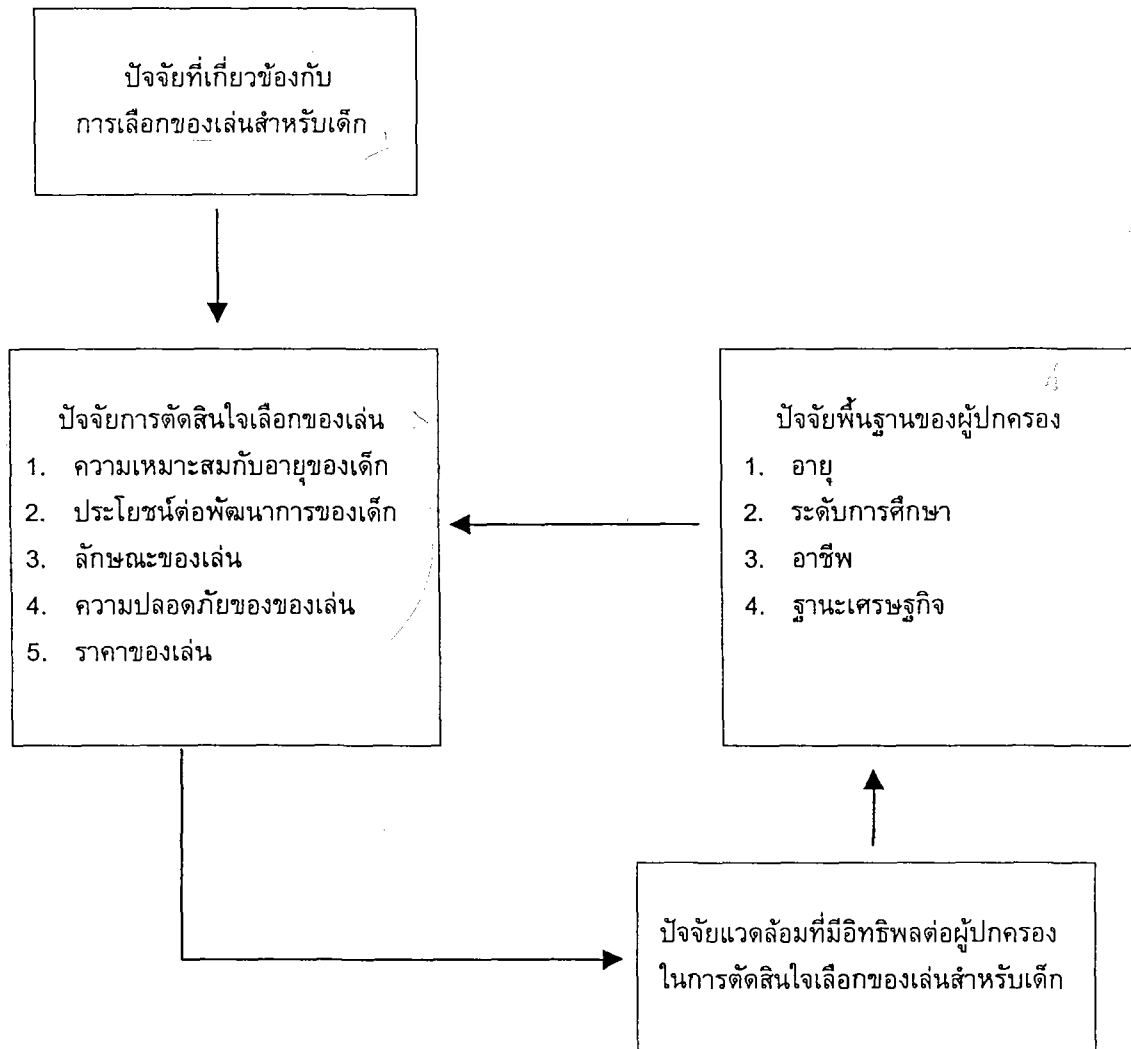
5.4 ความปลอดภัยของของเล่น หมายถึง วัสดุที่ใช้ผลิตของเล่นต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก สี ขนาด วิธีการใช้เพื่อให้เกิดกลไกการเล่น รวมทั้งวิธีเล่นของเด็ก

5.5 ราคาของเล่น หมายถึง เกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการเลือกซื้อของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละครั้ง ความคุ้มค่า และอายุของของเล่น

6. ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพล หมายถึง สิ่งจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นที่มีส่วนชักจูงให้ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ ความสะดวกในการซื้อหา สื่อทางโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ โฆษณาต่าง ๆ รวมถึงการชักจูงจากบุคคลอื่น

7. โรงเรียนอนุบาลเอกชน หมายถึง สถานที่จัดการศึกษาที่มีการเปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา หรือชั้นอนุบาลที่มีปริมาณรับนักเรียน ตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเป็นโรงเรียนขึ้นอยู่คณะกรรมการการศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามรายชื่อต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองกับการเลี้ยงเด็ก
 - 1.1 ความสำคัญของผู้ปกครอง
 - 1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง
 - 1.3 วิธีการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
 - 1.4 การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเล่นของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความสำคัญของการเล่น
 - 2.2 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก
 - 2.3 พัฒนาการด้านต่าง ๆ กับการเล่น
 - 2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
 - 2.5 การเล่นของเด็กปฐมวัยกับบทบาทของผู้ปกครอง
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายของของเล่น
 - 3.2 ชนิดของของเล่น
 - 3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น

3.4 หลักเกณฑ์การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

3.5 การเก็บรักษาของเล่น

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้ปกครองกับการเลี้ยงเด็ก

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่ หรือบุคคลอื่นอาจเป็นญาติมิตร หรือ ผู้อื่นซึ่งพ่อแม่ไว้วางใจ ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2539)

วราภรณ์ รักวิจัย (2540 : 15–16) กล่าวว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี ตามหน้าที่ของพ่อแม่และผู้ปกครองที่ดีนั้น นอกจากจะให้การอบรมเลี้ยงดูแล้วต้องให้ทั้งความรัก ความเอาใจใส่ จัดประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทุก ๆ ด้าน เพื่อเด็กจะได้เติบโต และสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถจะแก้ปัญหาต่าง ๆ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งบทบาทของผู้ปกครอง มีดังนี้

1. ให้การอบรมเลี้ยงดูและปัจจัย 4
2. ให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ฝึกอบรมเด็กให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนบทบาทหน้าที่ในครอบครัวให้แก่เด็ก
5. ช่วยแก้ไขปัญหาและอบรมสร้างวินัยอันดีให้แก่เด็ก
6. จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทุก ๆ ด้าน
7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก
8. เสริมสร้างบุคลิกภาพและการสร้างสรรค์
9. ปลุกฝังคุณธรรมให้แก่เด็ก

อารี รังสินันท์ (2524 : 165–177) ได้กล่าวถึงผู้ปกครองว่า พ่อแม่ มีความหมายต่อเด็กมากกว่าการเป็นเพียงผู้ที่ให้กำเนิดลูกเท่านั้น แต่พ่อแม่มีหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูก ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตในสังคม เด็กควรได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ด้วยความรักความอบอุ่น ไม่ว่าพ่อแม่จะมีฐานะเศรษฐกิจยากจนหรือร่ำรวย การเลี้ยงดูเด็กโดยสถาบันอื่น เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล หรือสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น ไม่สามารถจะเลี้ยงดูเด็กให้ดีเท่ากับครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กเอง เพราะเด็กต้องการการเลี้ยงดูทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคมอย่างสมบูรณ์ ต้องให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ซึ่งได้แก่ 1) การตอบสนองความต้องการทางร่างกาย เช่น การให้อาหารตามหลักโภชนาการ การจัดหาเสื้อผ้า การฝึกหัดการขับถ่าย และการป้องกันโรค รวมถึงอุบัติเหตุ 2) การตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยา เช่น ความรัก การยอมรับว่าเด็กคือส่วนสำคัญของครอบครัว การให้อิสระเด็ก ให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

2. การอบรมและการให้การศึกษาเบื้องต้น เป็นการอบรมให้เด็กรู้จักระเบียบของสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อเด็กจะสามารถปรับตัวในสังคมได้ดี โดยการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก การอบรมมารยาทของสังคม เพื่อให้เด็กปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลาสถานที่ และการปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องให้แก่เด็ก เนื่องจากความรู้สึกนึกคิดของพ่อแม่ ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านเจตคติของเด็ก

3. การส่งเสริมความสนใจของเด็ก โดยการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กมีความสนใจ เช่น เครื่องเล่นที่เหมาะสมกับวัย หนังสือนิทาน การวาดรูประบายสี

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการสังเกต และสนใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้พ่อแม่ยังควรส่งเสริมทักษะทางภาษาของเด็กด้วย เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ทางภาษาต่อไป

5. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม เพื่อให้เด็กรู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมไทย โดยอบรมเด็กให้มีความเข้าใจและรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชาติ

กล่าวโดยสรุป พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก ด้วยความรัก ความอบอุ่น เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก รวมทั้งจัดการศึกษา กำหนดแนวประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการของเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้เด็กสามารถปรับตัวและเจริญเติบโตในสังคมอย่างมีความสุข

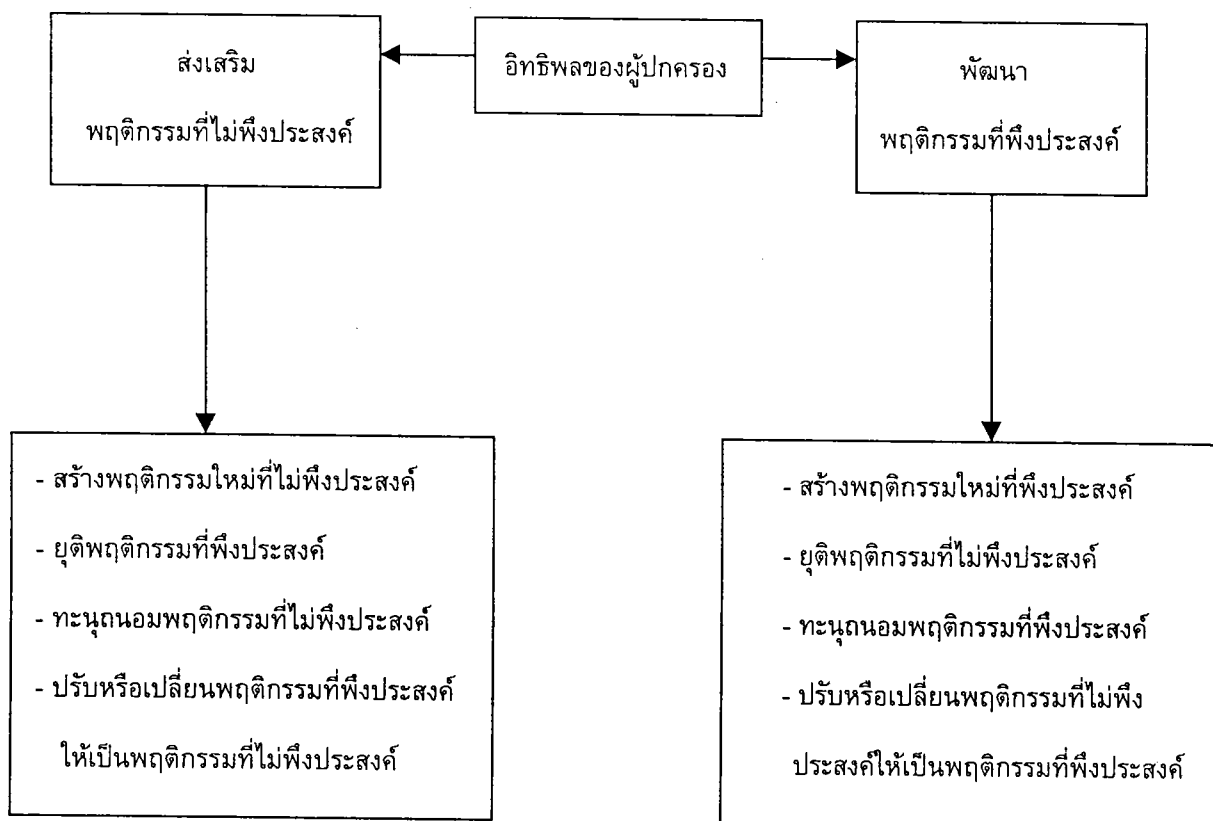
1.1 ความสำคัญของผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพราะโดยความสัมพันธ์จะเป็นผู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการทุกด้านของเด็กได้ดีที่สุด ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องมีจิตสำนึกต่อภาระหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และต้องรู้สึกว่าคุณมีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตของเด็ก ความสนใจ การรับฟัง และการตอบสนองที่อ่อนโยนของผู้ปกครองจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีคุณค่า เกิดความมั่นใจในตนเอง มีแรงจูงใจในตนเอง และมีแรงจูงใจใฝ่รู้ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้าน ดังนั้นผู้ปกครองต้องตระหนักว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก วิธีสังเกตเด็ก วิธีป้องกันปัญหา วิธีอบรมบ่มนิสัย วิธีใช้สิ่งแวดล้อมที่บ้านจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็ก ตลอดจนวิธีสื่อสาร และปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กและผู้ปกครอง

เพสเตาลอซซี (Pestalozzi) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครองว่า ความรักของแม่เป็นพลังสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก ความรักที่ประกอบด้วยเหตุผลและความมุ่งมั่นที่จะปลูกฝังสิ่งดีงามให้แก่เด็ก เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง ความรักที่บริสุทธิ์ และความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกลมเกลียวกันในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเด็กในการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตที่สมบูรณ์มั่นคงต่อไป (ทิตนา แชมมณี. 2535 : 57-58)

พินีย์ และคณะ (กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2542 : 141 ; อ้างอิงจาก Feeney, et.al. 1991. *Who Am I in the Lives of Children?*) กล่าวว่า ผู้ปกครองและครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญและพัฒนาการของเด็ก เพราะผู้ปกครองและครอบครัวเป็นสังคมแรก สิ่งแวดล้อมแรกที่เด็กต้องสัมผัส ความมั่นใจ การยอมรับและความพร้อมต่อการถือกำเนิดของเด็กในครอบครัว จะทำให้เด็กมีความมั่นใจสามารถพัฒนาเป็นบุคคลที่มีบุคลิกและอารมณ์ที่มั่นคง ครอบครัวเป็นแหล่งที่ผู้ปกครองให้โอกาสและปลูกฝังเด็ก การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไม่ว่าในทางบวกหรือลบแล้วแต่สร้างความเครียดให้กับเด็กทั้งสิ้น

ผู้ปกครองเป็นบุคคลแรกที่เด็กอยู่ร่วมด้วย เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมครอบครัวเกือบตลอดเวลา ดังนั้นผู้ปกครองและครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และในด้านการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังภาพประกอบ 2 (พัชรี สวนแก้ว. 2536ข : 122)

ภาพประกอบ 2 อิทธิพลของผู้ปกครองที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
(พัชรีย์ สอนแก้ว. (2536ข). จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย : 122)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัยอย่างมาก เพราะเป็นบุคคลแรกที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในครอบครัวล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย ดังนั้นผู้ปกครองควรให้ความรักที่มีเหตุผลแก่เด็ก รับฟังและตอบสนองเด็กอย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างแท้จริง เพื่อช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

1.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง

วรารักษ์ รักรัตน์ (2540 : 30-34) ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญของผู้ปกครองที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. อาชีพพ่อแม่ เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อแนวโน้มการเจริญเติบโตของลูก และเป็นตัวชี้นำสภาพการเลี้ยงดูลูก เช่น ชวนา ชาวไร่ มักจะมีชีวิตอยู่กับสภาพธรรมชาติ งานที่กระทำเป็นงานหลัก ครอบครัวมักเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการเลี้ยงดูลูกจะมีลักษณะปล่อยปละละเลย และไม่มีการวางแผน โดยมากจะเป็นภาระของญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ย่าตายาย ลูกเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ค่อนข้างแข็งแรงและช่วยเหลือตนเองได้ดี ส่วนข้าราชการและพนักงานบริษัท พ่อแม่ทำงานลักษณะประจำมีรายได้แน่นอน คงที่ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูกจะเป็นไปอย่างสบายเรื่อย ๆ นอกจากเล่นแล้วลูกมักจะไม่มีโอกาสทำกิจกรรมอื่นเกี่ยวข้องกับอาชีพพ่อแม่ พ่อแม่มักจะต้องจัดหากิจกรรมให้ และเอาใจใส่ลูกมากกว่าอื่น ๆ สำหรับอาชีพค้าขายและธุรกิจขนาดเล็ก กิจกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพมักจะมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับสภาพการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนในครอบครัว ลูกจะมีโอกาสเข้าร่วมกับกิจกรรมของพ่อแม่ เช่น ช่วยพ่อแม่ขายของ จัดระเบียบสินค้า เป็นต้น เนื่องจากลูกมีโอกาที่จะช่วยเหลือตนเองและพ่อแม่มาก จึงมีแนวโน้มที่จะขยัน มีความสามารถและทักษะมากกว่าครอบครัวที่มีอาชีพอื่น

2. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บ้านเป็นสถานที่ที่เด็กปฐมวัยใช้เวลาอาศัยอยู่มากที่สุด สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยมีส่วนสำคัญสูงต่อการหล่อหลอมการเจริญเติบโตของลูก เช่น บ้านที่มีบริเวณสนามหญ้าหน้าบ้านและรั้วรอบขอบชิด เด็กมักจะไม่ค่อยมีเพื่อนเล่นจำต้องเก็บตัวอยู่ภายในบ้าน อาจนำไปสู่ความเหงา และไม่ทันคนอื่น พ่อแม่จะต้องมีการจัดหาผู้ดูแลและกิจกรรมให้แก่ลูกค่อนข้างมาก ในขณะที่ครอบครัว

ที่อยู่ตึกแถว และสลัม เด็กจะมีเพื่อนเล่นมาก และมีโอกาสที่จะรู้เห็นวิถีชีวิตและการทำมาหากินของครอบครัวที่อยู่เคียงข้าง ดังนั้นส่วนใหญ่เด็กในกลุ่มนี้จะช่วยเหลือตนเองได้มาก ร่าเริง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย และมีประสบการณ์สูง พ่อแม่มีภาระในการจัดหากิจกรรม ตลอดจนการให้เวลากับลูกน้อยลงกว่าครอบครัวที่อยู่บ้าน

3. ฐานะของครอบครัว พ่อแม่ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีจะมีโอกาสในการจัดหาทรัพยากร กิจกรรม และการอบรมเลี้ยงดูได้มากกว่า และดีกว่าพ่อแม่ที่หาเช้ากินค่ำ

4. ประสบการณ์ชีวิตและความมุ่งมั่นในความสำเร็จของพ่อแม่ ประสบการณ์ของชีวิตที่พ่อแม่ได้พบมาในอดีตจะเป็นแนวทางลำดับแรกที่พ่อแม่นำมาใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น รูปแบบ วิธีการ และเหตุการณ์ที่พ่อแม่เคยได้รับการเลี้ยงดูมาก่อน หรือแนวทางที่พ่อแม่ได้พบเห็นเป็นตัวอย่างจากชีวิตของผู้อื่น เป็นต้น พ่อแม่ที่มีประสบการณ์ในชีวิตมากมีแนวโน้มที่จะเข้าใจลูก และมีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ดี ความมุ่งมั่นในความสำเร็จของพ่อแม่จะเป็นตัวกำหนด หรือโน้มน้าววิถีชีวิตของลูก พ่อแม่ที่มีความมุ่งมั่นไว้มักจะเป็นการเลี้ยงดูในลักษณะเข้มงวดและกวดขัน ในขณะที่พ่อแม่ที่มีความมุ่งมั่นไม่สูงนัก อาจจะมีการเลี้ยงดูในลักษณะผ่อนปรนมากขึ้น

5. เวลาของพ่อแม่ที่มีให้กับลูก เวลาว่างของพ่อแม่ที่มีโอกาสได้เล่นคุยกับลูก ตลอดจนพาออกไปเที่ยว เป็นการสร้างความใกล้ชิดที่ทำให้พ่อแม่ลูกมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนชักนำให้ปรับตัวเข้าหากันได้ง่าย และดีขึ้น ครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูกมาก ลูกจะมีแนวโน้มที่เป็นผู้ที่มีความอ่อนโยน มีทัศนคติที่ดี เนื่องจากมีความอบอุ่นใจ สำหรับกรณีของครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาว่างให้แก่ลูกน้อย โดยทั่วไปจำเป็นต้องมีผู้อื่นเลี้ยงดูลูกให้ เช่น ปู่ย่าตายาย มักจะมีแนวโน้มที่จะหลงและตามใจเด็ก ซึ่งอาจชักนำให้เด็กหลงตัวเอง และอวดเก่ง หรือในกรณีที่พี่เลี้ยงคนใช้ดูแลลูกให้ เด็กอาจมีปัญหาเกี่ยวกับความก้าวร้าวข่มขู่ ทั้งนี้เพราะเด็กสามารถเรียกร้องต่อพี่เลี้ยงคนใช้มากกว่าพ่อแม่ โดยทั่วไปพี่เลี้ยงคนใช้ไม่มีความกล้าในการตัดสินใจในการเลี้ยงดูเด็กเหมือนพ่อแม่ อีกทั้งความรู้สึกรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กก็มีน้อยกว่าพ่อแม่

6. จำนวนลูกและสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีจำนวนลูก และสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันก็จะมีแนวทางหรือวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ครอบครัวที่มีลูก 1 คน พ่อแม่จำเป็นต้องมีภาระที่จะจัดหากิจกรรมและจัดเวลาให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่มีลูกหลายคน ครอบครัวที่มีลูกหรือสมาชิกหลายคนในบ้านเดียวกัน เด็กมักจะมีอารมณ์ขุ่น ไม่เหงา มีความกระตือรือร้นและพัฒนาการที่ค่อนข้างเร็ว เพราะมีสมาชิกของ

ครอบครัวหลายคนผลัดเปลี่ยนกันมาเลี้ยงดู หรือเล่นกับเด็ก ภาระของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูกมักจะเบาบางลงตามจำนวนของสมาชิกในครอบครัว

7. ความเข้มแข็งทางจิตของพ่อแม่ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพิจารณาแนวทาง หรือวิธีการเลี้ยงดูลูก โดยทั่วไปพ่อแม่จะมีจิตใจอ่อนไหวต่อการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่ที่ใจอ่อนมาก ๆ มักจะกลัวว่าลูกจะเจ็บ หิว หรือลำบาก และช่วยลูกในทุก ๆ ทาง แม้กระทั่งตัดสินใจแทนลูกในหลาย ๆ กรณี เช่น ซื้อขนม ของเล่น อันเป็นการปิดโอกาสที่ลูกจะฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง ความเข้มแข็ง และการตัดสินใจด้วยตนเอง อาจเป็นสาเหตุทำให้ลูกขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเสมอ

เยาวยา เดเซคุปต์ (2541 : 219–220) ได้กล่าววาทบทวนหน้าที่ของพ่อแม่และผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรเป็นดังนี้

1. การให้ความร่วมมือกับครู ผู้ปกครองเด็กควรให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การช่วยเตรียมตัวเด็กก่อนเข้าโรงเรียน ผู้ปกครองควรเล่าเรื่องที่โรงเรียนให้เด็กฟังถึงความสนุกสนาน มีของเล่น และมีคุณครูใจดีคอยช่วยเหลือ ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นที่จะอยู่ในโรงเรียนได้อย่างสนุกสนาน ปลอดภัย นอกจากนั้นผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือฝึกหัดเด็กให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งฝึกหัดเด็กให้มีความคุ้นเคยสามารถช่วยเหลือตนเองได้บ้าง เช่น วิธีใช้ห้องส้วม ล้างหน้า แปรงฟัน เพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กสอดคล้องกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน

2. การรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวต่อเด็กอย่างเหมาะสม ผู้ปกครองต้องเข้าใจว่าตนไม่ใช่เป็นผู้ต้องการให้เด็กทำอะไรตามใจของตนทุกอย่าง ควรรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวต่อเด็กอย่างเหมาะสม เช่น กรณีโรงเรียนเปิดการศึกษาใหม่ เด็กจะยังไม่พร้อมที่จะอยู่ในโรงเรียนตลอดวัน ก็ควรอนุญาตให้เด็กอยู่เพียงครึ่งวันก่อนในสัปดาห์แรก และอยู่เป็นเพื่อนสักพัก เมื่อเด็กเริ่มรู้สึกมั่นใจที่จะอยู่กับเพื่อนและครูแล้ว ผู้ปกครองก็ไม่จำเป็นต้องคอยเฝ้าดูแลเด็กต่อไป วิธีการนี้จะเป็นผลดีทั้งแก่เด็กและโรงเรียนด้วย

3. มีความเห็นใจครู ในบางครั้งที่โรงเรียนอาจเกิดอุบัติเหตุที่ไม่ได้ตั้งใจกับเด็กได้ ผู้ปกครองควรมีความเข้าใจและเห็นใจครูบ้าง เพื่อให้ครูมีกำลังใจปฏิบัติงานต่อไป

4. ศึกษาธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ผู้ปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบ อบรมเลี้ยงดูเด็ก ควรจะเข้าใจธรรมชาติ และความต้องการของเด็ก อาจศึกษาได้จากหนังสือ ไปฟังการบรรยาย หรือประชุมที่

โรงเรียนจัดชั้น เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเด็ก ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การเลี้ยงดูเด็ก สอดคล้องกับทางโรงเรียน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527 : 30-36) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าพ่อแม่ควรเอาใจใส่ในผลงานของลูก ปฏิบัติตนอย่างสมเหตุสมผล สนใจในกิจกรรมต่าง ๆ แนะนำให้มีความตั้งใจและอดทน เมื่อลูกประสบความสำเร็จ ควรแสดงความยินดีอย่างชัดเจนและกอดรัดเป็นการให้รางวัลเมื่อทำความดีตลอดจนมีบทบาทในการทำตัวเป็นเพื่อนที่ดี และคอยแนะนำส่งเสริมให้มีพัฒนาการทุก ๆ ด้านอย่างสมบูรณ์

รติชน พริยสัท (2543 : 45-47) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่ควรปฏิบัติต่อดังนี้

1. คอยดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ กิน นอน เล่น เรียน พักผ่อนเป็นเวลา
2. คอยฝึกฝนมารยาทที่ดีงามตามความนิยมของวัฒนธรรมไทย เช่น มารยาทในการกิน การแสดงความเคารพผู้ใหญ่

3. สอนศีลธรรม โดยทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็นช่วยให้เด็กเข้าใจความสำคัญที่ศาสนามีต่อการดำรงชีวิตของบุคคล เป็นต้น ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ฯลฯ

4. สอนให้เด็กรู้จักเก็บรักษาสมบัติข้าวของของตนและของครอบครัว
5. ควรใช้เวลาเด็กได้ใกล้ชิด เป็นเพื่อนคุยอย่างสนุกสนาน ซึ่งเป็นเวลาที่มีคุณค่ากับเด็กอย่างยิ่ง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 9-12) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้ปกครองคือต้องตระหนักถึงธรรมชาติของเด็กที่มีความเฉพาะที่ต้องเข้าถึงเด็กมีร่างกาย มีจิตใจ มีการพัฒนา มิใช่เฉพาะแต่ตัวเด็กเองแต่เป็นทั้งเพื่อครอบครัวและสังคม ดังนั้นหลักการเลี้ยงเด็กจึงมี 3 ประการ ดังนี้

1. หลักการทางจิตวิทยา เด็กมีความต้องการทางจิตใจและการเรียนรู้ควบคู่กันไป ในการเลี้ยงเด็กเชิงจิตวิทยา จึงต้องเข้าใจเด็กและเข้าถึงเด็กดังนี้

1.1 เด็กมีความต้องการการดูแลทางด้านร่างกาย เด็กต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย อากาศที่บริสุทธิ์ และสุขภาพที่ดี

1.2 เด็กต้องการความรัก ความเข้าใจ ความปลอดภัย ต้องการความช่วยเหลือที่ทำให้เขาสามารถพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.3 เด็กต้องการเรียนรู้ แม่พูดได้น้อย เข้าใจช้า เพราะติดด้วยวัยก็ตาม เด็กมีความคิดความรู้สึก และรับรู้ได้ตั้งแต่แรกเกิด สัมผัสที่ผู้ใหญ่ให้กับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการจับต้อง การพูด เด็กสามารถซึมซับและเรียนรู้ได้ทั้งนั้น

1.4 เด็กมีความแตกต่างกันทางด้านพันธุกรรม ความถนัด ที่ถ่ายทอดมาโดยพันธุกรรม ซึ่งจะเปรียบเทียบกันไม่ได้ แม้จะเป็นลูกพ่อแม่เดียวกัน จึงทำให้เมื่อเด็กอายุเพิ่มขึ้น วิธีการเรียนรู้จะแตกต่างกันไป

1.5 เด็กไม่เหมือนผู้ใหญ่ เพราะสังคมเด็กและความต้องการ การแสดงออกของเด็กต่างจากผู้ใหญ่ เด็กต้องการการเลี้ยงเพื่อเจริญสู่ภาวะที่ดี ต้องการตัวอย่างที่ดี และการอบรมสั่งสอนที่ถูกต้อง

การที่ผู้ปกครองจะเข้าถึงเด็กโดยสมบูรณ์ต้องให้เวลากับเด็ก เอาใจใส่ สังเกตความผิดปกติ การพูด ขยายสนทนา เพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ถูกต้อง การเลี้ยงเด็กต้องมีเหตุผล มีการทำตนเป็นแบบอย่าง มีความสม่ำเสมอ การเลี้ยงเด็กที่เข้าถึงองค์รวมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และวิญญาณ จะเป็นการส่งเสริมเด็กให้เจริญเติบโต และมีพัฒนาการตามวัยที่สมบูรณ์

2. หลักการทางพัฒนาการ การเลี้ยงเด็กที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพต้องสอดคล้องกับวัยของเด็ก ซึ่งเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกันตามกฎของพัฒนาการ ดังนี้

2.1 พัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีลำดับขั้นตอน ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย และในแต่ละวัยจะมีลำดับพัฒนาการเหมือนกันทุกคน เช่น ก่อนที่เด็กจะเดิน ต้องคว่ำ คืบ นั่ง คลานและยืน แล้วจึงเดินได้

2.2 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในแต่ละวัยและแต่ละคนไม่เท่ากัน อัตราพัฒนาการนี้เป็นสิ่งบ่งชี้ให้ผู้เลี้ยงได้เสริมพัฒนาการได้สอดคล้องกับวัย ไม่เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเด็ก แต่ให้การดูแลเด็กอย่างสอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล

2.3 พัฒนาการของแต่ละบุคคลมีความเฉพาะเป็นของตน ทั้งนี้เนื่องจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

2.4 พัฒนาการมีทิศทางที่แน่นอน สามารถพยากรณ์ได้ว่าแต่ละวัยจะมีพัฒนาการอย่างไร ทำให้เราสามารถประเมินความปกติและความผิดปกติได้

2.5 พัฒนาการแต่ละด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการจึงต้องทำไปทุกด้านพร้อม ๆ กัน

2.6 สภาพภายในร่างกายและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการ การเลี้ยงดูนับแต่ให้อาหาร บ้านที่อยู่อาศัย การเรียน และการสั่งสอน มีความสำคัญต่อพัฒนาการมาก

3. หลักการทางวุฒิภาวะ พัฒนาการที่สมบูรณ์ตามวัยเป็นการเจริญเติบโตถึงขั้นเต็มที่มีความพร้อมที่จะแสดงศักยภาพ ผู้ที่มีวุฒิภาวะเร็ว จะแสดงความพร้อมของวุฒิภาวะด้านนั้น ๆ ก่อนอายุ เช่น เด็กบางคนดูเป็นผู้ใหญ่ ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย เพราะมีวุฒิภาวะทางสังคมเร็ว แต่บางคนโตจนเข้าชั้นประถมศึกษาแล้ว ยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เรียกว่ามีวุฒิภาวะช้า วุฒิภาวะจะควบคู่ไปกับการเรียนรู้ ถ้าเด็กบรรลุถึงวุฒิภาวะตามวัย แล้วได้รับการส่งเสริมเพื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้เด็กมีความสมบูรณ์ของการเรียนรู้ที่ได้รับ สามารถพัฒนาศักยภาพนั้น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ เกิดพัฒนาการที่สมบูรณ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น ต้องเริ่มจากการเข้าใจความต้องการพื้นฐานของเด็กทุกด้าน และเสริมแรงด้วยการเลี้ยงดูอย่างเข้าถึงเด็กทั้งทางจิตใจ การเจริญเติบโต พัฒนาการ และการมีวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้พัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังต้องร่วมมือกับครู ในการสร้างแนวทางการเรียนรู้ของเด็กให้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน

1.3 วิธีการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

กรณีการ วิจิตรสุคนธ์ (2529 : 23-31) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามจุดหมายหมายได้นั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้ปกครองจะต้องให้ความรักอย่างแท้จริง เพราะจะสร้างความอบอุ่นและความเชื่อมั่นให้กับเด็ก ทำให้เด็กมีจิตใจและอารมณ์ที่มั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่การแสดงออกความรักของผู้ปกครองจะต้องเหมาะสม ไม่เป็นการสกัดกั้นความสามารถของเด็ก เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรแสดงให้เด็กรู้ว่ารักอยู่เสมอ วิธีการแสดงออกซึ่งความรักนั้นอาจจะกระทำได้ทั้งการพูดและการกระทำ หรือเพียงอยู่ใกล้ ๆ กับเด็ก ฟังเด็กพูดถึงความคิดของเขา ละเว้นที่จะพูดหรือย้าถึงความผิดของเด็ก ทั้งต้องแสดงความภูมิใจที่เด็กทำดีก็จะทำให้เด็กได้รับรู้ถึงความรักที่ผู้ปกครองมีต่อตัวเขาได้ทั้งทางกาย ใจ และคำพูด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กประสบความสำเร็จ สามารถจำแนกเป็นรายชื่อได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครอง จะต้องเข้าใจว่าเด็กแต่ละคนมีความสามารถ ความสนใจ และอายุที่แตกต่างกัน เด็กจะมีเอกลักษณ์ของตนเองและแตกต่างจากคนอื่น ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการ และความต้องการของเด็ก ว่าเด็กแต่ละวัยนั้นจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เรียนรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถจำกัดเพียงใด จะต้องไม่คาดหวังว่าเด็กจะสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้มากกว่าความสามารถที่แท้จริงของเขา แต่จะต้องคาดหวังให้พอเหมาะ ดังนั้นผู้ปกครอง จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ด้วย เพื่อนำมาใช้ในการอบรมเด็กให้ถูกต้องเหมาะสมกับพัฒนาการและเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน
2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กจะต้องกระทำต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ไม่ควรกระทำเป็นเพียงบางโอกาส และจะต้องยึดถือประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก
3. ผู้ปกครองควรจะต้องอยู่ใกล้ชิดและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรัก ไว้วางใจและยอมรับนับถือ เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในการที่จะประพฤติตามสิ่งที่ได้รับการอบรม การอบรมสั่งสอนที่ถูกวิธีจะทำให้สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองกับเด็กมีการพัฒนาไปอย่างดี เพราะถ้าใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง มีการลงโทษเด็กบ่อย ๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเกลียดไม่ยอมรับนับถือและมีความรู้สึกต่อต้านเกิดขึ้นได้
4. ผู้ปกครองจะต้องมีอารมณ์คงที่ และหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ จะต้องมีความมั่นใจและยึดหลักการเดียวกันในการอบรมเด็ก ระวังอย่าให้มีการขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะจะทำให้เด็กเกิดความสับสนและวิตกกังวล กฎเกณฑ์หรือระเบียบต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นหรือวางระเบียบไว้ให้เด็กปฏิบัติ จะต้องมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีความสุขรวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความรู้สึกอย่างเป็นอิสระ แต่จะต้องมีข้อจำกัดและกำหนดขอบเขตของการกระทำของเด็กไว้ให้มั่นคงแน่นอน มีเหตุผล และเป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก ซึ่งทำให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้เมื่อเติบโตขึ้น
5. ผู้ปกครองจะต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก เพราะเด็กมักจะเลียนแบบการกระทำของผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่เด็กเห็นอยู่นั้นจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าคำบอกเล่าหรือสั่งสอน ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรพิจารณาตนเองด้วยว่าสิ่งใดบกพร่องและควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กก่อนจึงอบรมสั่งสอนเด็ก

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครองที่เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้อีกดังนี้ (รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์. 2535 : 23-26)

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบประชาธิปไตย จะส่งผลถึงพฤติกรรมของเด็กดังนี้
 - 1.1 มีเหตุผล และความรับผิดชอบ
 - 1.2 มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ
 - 1.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักวิธีคิด และแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
 - 1.4 เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี
 - 1.5 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าใจ และให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ยอมรับ และสนับสนุน เด็กจะมีพฤติกรรมดังนี้
 - 2.1 มีความมั่นคง
 - 2.2 มีความไว้วางใจผู้อื่น และเป็นมิตรกับคนรอบข้าง
 - 2.3 มีสุขภาพจิตดี มองโลกในแง่ดี
 - 2.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก

ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เกิดผลในทางบวกต่อเด็กปฐมวัย โดยผู้ปกครองควรเรียนรู้และนำมาใช้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กของตน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (จกมล คำมี. 2544 : 38 ; อ้างอิงจาก กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542. การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองว่าเป็นการเอาใจใส่ดูแลเด็กให้เป็นผู้มีสุขภาพที่ดี สังคมดี และการส่งเสริมสุขภาพให้กับเด็กซึ่งเด็กมีไต่กองงามอย่างอิสระ แต่พ่อแม่เป็นผู้อบรมให้คำชี้แนะ เพื่อการปลูกฝังการปฏิบัติและนิสัยที่ดีงาม สร้างความมั่นคงในจิตใจ และพร้อมปรับตัวได้ในสังคมแม้มีภาวะเปลี่ยนแปลง งานการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. งานการเลี้ยงดูพื้นฐาน เป็นการฟูมฟักเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตและแข็งแรง สุขภาพดี ไม่เป็นโรค
2. งานการส่งเสริมพัฒนาการ การได้เล่น การได้สัมผัส การได้รับความรัก และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย
3. งานการสอนและฝึกเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ

การเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงเป็นการให้การส่งเสริม และเป็นการฝึกเพื่อการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ

1.4 การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การที่เด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมนั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างครอบคลุม ทั้งทางด้านร่างกาย คุณธรรม สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม การได้รับการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากพัฒนาการทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบต่อกัน พัฒนาการของเด็กสามารถจำแนกได้ดังนี้ (ทศนา แชมมณี. 2535 : 135–146)

1. การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย

1.1 การกิน การเล่นออกกำลังกาย พักผ่อนนอนหลับอย่างพอเหมาะพอดี จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของเด็ก และเป็นการช่วยฝึกนิสัยที่ดีให้กับเด็ก

1.2 การฝึกให้เด็กช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร และมีสุขนิสัยที่ดีให้รับประทานเป็นเวลา เป็นที่ และมีมารยาทในการรับประทานอาหาร จะทำให้เด็กมีสุขภาพดี และมีระเบียบ

1.3 การฝึกให้เด็กตัดสินใจในการเลือกบริโภคอย่างฉลาด นอกจากจะมีผลดีต่อสุขภาพแล้วยังช่วยฝึกทักษะการคิดของเด็กได้ด้วย

1.4 การให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การฟัง การดม การชิม และการลูบคลำสัมผัส จะช่วยให้ประสาทสัมผัสส่วนนั้น ๆ พัฒนา ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้สมองมีการเจริญเติบโตได้ดี

1.5 การให้เด็กได้เล่นออกกำลังกายอย่างเพียงพอ มีโอกาสได้พัฒนาทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย

1.6 การสังเกตความผิดปกติของเด็ก การขอคำปรึกษาเพื่อป้องกันหรือแก้ไขความผิดปกติของเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม จะช่วยป้องกันไม่ให้เป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากในภายหลัง

1.7 การฝึกให้เด็กรู้จักป้องกันตนเองจากโรคภัยต่าง ๆ การให้การดูแลรักษาพยาบาลขั้นต้นแก่เด็กเมื่อเจ็บป่วยอย่างถูกวิธี รวมทั้งการป้องกันและดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและสารพิษต่าง ๆ จะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาสุขภาพแก่เด็กได้

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา

2.1 เด็กทุกคนมีสภาวะทางสติปัญญามาตั้งแต่กำเนิด การฝึกให้เด็กรู้จักสะสมความรู้ สร้างความคิด และนำความคิดไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการให้การเสริมแรงแก่เด็ก และประเมินผลตลอดกระบวนการอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก

2.2 เด็กแต่ละคนมีสภาวะทางสติปัญญาแตกต่างกัน การเข้าใจความแตกต่าง มีความคาดหวัง และปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และความสามารถของเด็กจะช่วยให้เด็ก มีพัฒนาการไปอย่างเหมาะสมและราบรื่น

2.3 เด็กปฐมวัยมีธรรมชาติ ความต้องการอยากรู้อยากเห็น อยากเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และอยู่ในขั้นพัฒนาการเรียนรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ การส่งเสริมให้เด็กได้รับรู้สิ่งเร้าอย่างหลากหลาย การให้เด็กมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง การให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายวัยหลายระดับ การกระตุ้นและตอบสนองความสนใจของเด็ก การส่งเสริมความสนใจของเด็ก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เลี้ยงดูเด็กพึงกระทำ เพื่อช่วยพัฒนาความคิดความเข้าใจ และปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็ก

2.4 ความสามารถในการคิดและเข้าใจของเด็กปฐมวัยมีจำกัด และมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ กระบวนการคิดของเด็กไม่เหมือนของผู้ใหญ่ การเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ปฏิบัติต่อเด็กอย่างสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็ก จะช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดของตนไปตามลำดับขั้นได้

2.5 การให้โอกาสเด็กสำรวจ ตรวจสอบ แสวงหาความรู้ ทดลองและแสดงความคิดของตนโดยไม่ถูกสกัดกั้น จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนได้

2.6 เด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้ภาษาตั้งแต่ยังเป็นทารก การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก พูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาและทางความคิดไปอย่างเหมาะสม

2.7 การฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

2.8 การสนับสนุนให้เด็กเล่น และทำงานเป็นกลุ่ม และการให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่เด็ก

สามารถช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้

2.9 เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนทำและตรวจสอบความสามารถของตนเองในการทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนโอกาสและเวลาในการฝึกทำสิ่งต่าง ๆ ที่พึงเรียนรู้จนชำนาญ เพื่อเป็นพื้นฐานให้สามารถพัฒนาสติปัญญาของตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นได้

3. การส่งเสริมพัฒนาการทางคุณธรรม

3.1 การพัฒนาเด็ก ต้องพัฒนาทั้งกาย และจิตไปพร้อม ๆ กันอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน จึงจะสามารถวางพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็ก เพื่อนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3.2 การทำดี การมีคุณธรรมอันเป็นพื้นฐานทางจิตใจที่นำไปสู่การกระทำ การปลูกฝังคุณธรรมอบรมบ่มนิสัยให้เด็กมีความคิดความเห็นที่ถูกต้อง จะนำเด็กไปสู่การกระทำที่ชอบธรรม คุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ การมีวินัย เมตตาอดทน ซื่อสัตย์ ขยัน และไม่เห็นแก่ตัว

3.3 การให้เห็นแบบอย่างที่ดี การเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นวิธีการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็กได้ดี

3.4 การจัดสิ่งแวดล้อมทางจิตใจ ให้ส่งเสริมค่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์ เป็นวิถีทางธรรมชาติในชีวิตไทยที่สามารถปลูกฝังค่านิยม และช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ

3.5 จริยธรรมของเด็กในช่วงปฐมวัย มีการพัฒนาเริ่มจากขั้นของการกระทำ เพื่อหลบลีการลงโทษ ไปสู่ขั้นของการกระทำเพื่อให้ได้รับรางวัล การเข้าใจธรรมชาติของเด็ก การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปสู่ขั้นจริยธรรมที่สูงขึ้น จะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการไปอย่างเหมาะสมกับวัย

4. การส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

4.1 พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นไปตามลำดับขั้น เริ่มจากขั้นของการพัฒนาความไว้วางใจ ไปสู่ความมั่นใจในตนเองและความกล้าริเริ่ม การให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ การส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจตรวจสอบค้น ให้อิสระแก่เด็กในการคิดการทำสิ่งต่าง ๆ จะสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพไปตามลำดับขั้นอย่างเหมาะสม

4.2 การให้เด็กเห็นแบบอย่างที่ดีเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากเด็กชอบเลียนแบบ

4.3 การพัฒนาส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้มีน้ำใจดี มีความรัก เมตตากรุณาต่อผู้อื่น รวมทั้งมีสัมมาคารวะ มีกิริยาวาจาเป็นที่รัก จะช่วยหล่อหลอมให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดี

4.4 การฝึกให้เด็กรู้จักยืดหยุ่น ประนีประนอม และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีหลักการ เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

5. การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม

5.1 การสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่าง ๆ ได้รับความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำช่วยเหลือที่สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงอายุ จะช่วยให้พัฒนาการทางสังคมของเด็กเป็นไปอย่างราบรื่น

5.2 เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางสังคมจากตัวเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น การให้โอกาสเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่าง ๆ ที่ละน้อย โดยเริ่มจากบุคคลใกล้ชิดตัวไปสู่คนไกลตัว จะช่วยให้เด็กพัฒนาไปได้ง่ายขึ้น

5.3 การฝึกให้เด็กช่วยตัวเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน และช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว เป็นการช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาทของตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ และความร่วมมือกับบุคคลอื่น

5.4 การส่งเสริมให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การใช้สิ่งของจากธรรมชาติรอบตัวในการเล่น การส่งเสริมการเล่นและการละเล่นของไทย จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่จำเป็น รวมทั้งเห็นคุณค่าของธรรมชาติ และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน

ในอีกแนวคิดของนักการศึกษา กล่าวว่า ผู้ปกครองควรส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยใช้งานตามขั้นพัฒนาการของฮาร์วิกเฮิร์สต์ (Havighurst) เป็นหลักดังต่อไปนี้ (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2543 : 265-271)

1. เรียนรู้การพึ่งตนเอง เด็กจะเริ่มคิดถึงตนเองว่าเป็นบุคคลคนหนึ่ง และอยากมีอิสระพึ่งพาตนเองได้ ผู้ปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเอง สอนให้เด็กเรียนรู้การทำกิจกรรมด้วยตนเอง ตัดสินใจเองได้ รู้จักตัดสินใจ และเลือกสิ่งที่ต้องการ

2. เรียนรู้การให้ การแบ่งปันความรัก และการรับความรักความอบอุ่นจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน จากผู้ใหญ่ทั้งในครอบครัว และบุคคลภายนอก ระยะแรกเด็กจะยึดถือตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง ต่อเมื่อเติบโตขึ้น

สามารถให้ความรัก แบ่งปันและรับความรักจากผู้อื่นได้ ผู้ปกครองต้องช่วยให้เด็กได้รับความอบอุ่นปลอดภัย

3. เรียนรู้การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นได้ ผู้ปกครองจะต้องช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข เด็กจะได้เรียนรู้วิธีการที่ทำให้ผู้อื่นชอบตนเอง และมองสังคมอย่างพึงพอใจ

4. พัฒนาวินัยในตนเอง ผู้ปกครองจะต้องส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการควบคุมตนเอง นำทางให้ตนเองได้ เด็กจะไม่มีพัฒนาการทางด้านวินัย ถ้าผู้ปกครองคอยควบคุมและนำเด็กอยู่ตลอดเวลา เด็กจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีเหตุผลที่ต้องแสดงพฤติกรรมนั้น

5. เรียนรู้บทบาททางเพศที่เหมาะสมของตนเอง ผู้ปกครองต้องแนะแนวทาง และทำตัวเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถตามเพศ และวัยของตน

6. เข้าใจและรู้จักร่างกายของตนเอง ผู้ปกครองต้องช่วยแนะนำ และสั่งสอนเด็กให้เข้าใจถึงความสำคัญของร่างกายตนเอง ให้รู้จักรับประทานอาหารที่มีคุณค่า บำรุงร่างกาย การดูแลรักษาร่างกายให้มีสุขภาพดี

7. เรียนรู้และฝึกทักษะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็กและใหญ่ ผู้ปกครองต้องส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่เล็ก เพื่อให้เกิดทักษะการเคลื่อนไหวให้คล่องแคล่วเพิ่มขึ้น

8. เข้าใจและควบคุมโลกรอบด้าน ผู้ปกครอง และครู ต้องช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็กด้วยการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น คิดเป็น มีเหตุผล รวบรวมและใช้ความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก

9. เรียนรู้ภาษาและการใช้ภาษา เพื่อติดต่อกับผู้อื่นในสังคม และทำกิจกรรมเพื่อเสริมสติปัญญา

10. พัฒนาการมองเห็นและความสัมพันธ์กับโลกภายนอกในแง่ดี ผู้ปกครอง และครูต้องช่วยส่งเสริมให้เด็กมองเห็นในแง่ดี เมื่อเด็กมีความรู้สึกต่อตนเองดี ก็ย่อมมองโลกในแง่ดี ทำให้มีศรัทธาต่อชีวิต

สรุปได้ว่า ผู้ปกครองมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดู สนับสนุน และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็ก ทั้งด้านร่างกาย คุณธรรม สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพ ซึ่งแต่ละด้านเกี่ยวเนื่องต่อกัน ถ้าขาดด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ด้วย ผู้ปกครองจึงต้องให้ทั้งการดูแล การสอน การสนับสนุน และเป็นตัวอย่าง เพื่อการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครอบครัว ตั้งแต่ปี 1946–1977 ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของพ่อแม่และครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมและพัฒนาการทางด้านทักษะต่าง ๆ ของเด็ก มีลักษณะดังนี้

เบลล์วิน (ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538 : 105 ; อ้างอิงจาก Baldwin. 1955. *Social Psychology*) กล่าวว่าอิทธิพลของบรรยากาศในครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก บ้านที่มีบรรยากาศในครอบครัวในทางที่ไม่ดี จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ดื้อรั้น ขอบเขตแย้งไม่ร่วมมือ มองคนในแง่ร้าย ชอบอิจฉา เข้ากับใครไม่ได้ ส่วนครอบครัวที่มีบรรยากาศที่ดีระหว่างแม่กับลูก จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี คือ ปรับตัวได้ดี รู้จักพึ่งพาในสิ่งที่จำเป็น รู้จักร่วมมือ เป็นตัวของตัวเอง มองโลกในแง่ที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ และมั่นใจในตัวเอง

สปริตซ์ (นิตยา ประพฤติกิจ. 2539 : 91–92 ; อ้างอิงจาก Spitz. 1946. *The Psychoanalytic Study of the Child*) ได้วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลการเลี้ยงดูเด็กจากมารดามีผลต่อพัฒนาการของเด็กด้วยการศึกษาเปรียบเทียบเด็กกำพร้ากับเด็กที่แม่ดูแลในที่คุมขัง ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่อยู่ในสถานเลี้ยงดูเด็กกำพร้ามีภาวะทางจิตที่รุนแรงมากหรือเสียชีวิต ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้ได้รับการดูแลทั้งด้านอาหารและที่อยู่อาศัยเป็นอย่างดี ซึ่งต่างจากทารกในสถานเลี้ยงดูที่อยู่ติดกับที่คุมขังของมารดา มารดาสามารถให้นม อาบน้ำ และเล่นกับลูกของตนเองได้ เด็กจะมีพัฒนาการเป็นไปตามปกติ ถึงแม้ว่าสภาพความเป็นอยู่จะด้อยกว่าก็ตาม

วิณี ชิตเชตวงศ์ และสมประสงค์ ประสงค์เงิน (2530 : 171-175) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้การศึกษาแก่บิดามารดา ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บิดามารดาของเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 0–5 ปี) จำนวน 126 ครอบครัว จากผลการวิจัยพบว่า บิดามารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสถานภาพการทำงาน ระดับการศึกษา และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแตกต่างกัน

สายวริน จินวุฒิ (2541 : 239–240) ได้ทำการศึกษาบทบาทของบิดามารดา ในฐานะตัวทำนยพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ เด็กนักเรียน

อายุ 4-6 ปี จำนวน 715 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของบิดามารดา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเลี้ยงดูบุตร ด้านสหพันธการ ด้านการแก้ปัญหา ด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และด้านการเป็นตัวแทนทางสังคม สามารถทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัยได้ทั้งทางการช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และสติปัญญา

จึงผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

2. การเล่นของเด็กปฐมวัย

การเล่นเป็นการทำงานของลูก ซึ่งถือเป็นกิจกรรมตามธรรมชาติที่มีความสำคัญมากสำหรับเด็ก การเล่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกรอบตัวเขา ประสบการณ์การเล่นที่เด็กสะสมไปตามวัย ทำให้เด็กค้นพบการเรียนรู้ที่มีคุณค่าชัดเจน และส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม และทักษะทางปัญญารวมทั้งความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ด้วย (Isenberg and Jacobs. 1982 : 23)

รูดอล์ฟ (Rudolph. 1984 : 96) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเล่นนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. การเล่นนำไปสู่การค้นพบเหตุผล และความคิด
2. การเล่นเป็นการเชื่อมโยง
3. การเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ภาวะความสมดุลทางอารมณ์

พชรวรรณ จันทรางศุ (2535 : 63-65) ได้กล่าวถึง การเล่นว่าเป็นบันไดขั้นแรกของชีวิตที่จะฝึกฝนจิตใจเด็กให้อดทน เรียนรู้การช่วยเหลือตัวเอง ทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การเล่นสามารถช่วยสอนให้เด็กรู้จักการอยู่รวมเป็นพวกเป็นหมู่พร้อมที่จะรับผิดชอบตัวเองได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่

มอริสัน (Morrison. 1995 : 256) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการโดยตรงที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นเขาจึงเปรียบเทียบการเล่นเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ของเด็กนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเล่นเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เดียวกันเด็ก จะทำการเรียนรู้ ปรับตัว และเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวผ่านประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการเล่น ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.1 ความสำคัญของการเล่น

วัลลี เหล่าคงธรรม (2533 : 297) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การเล่นของเล่น นอกจากจะทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานแล้ว ยังทำให้เด็กได้เรียนรู้ตนเอง โลกและชีวิต ตลอดจนเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก คือ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การเล่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเด็กจากสถานะที่ไม่มีวุฒิภาวะไปสู่การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ดังนั้นบุคคลใดที่ไม่มีโอกาสได้เล่นอย่างเพียงพอในวัยเด็ก ก็จะต้องเสาะแสวงหาอยู่เรื่อยไป จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความพึงพอใจทางด้านอารมณ์เมื่อครั้งยังเด็กและเมื่อเติบโตขึ้น ก็ยังไม่สามารถสนองอารมณ์ได้ การขาดความพึงพอใจทางด้านอารมณ์ในวัยเด็ก จะกลายเป็นแรงขับที่ผลักดันให้เขาเสาะแสวงหาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่เนื่องจากเขารู้ว่าการเล่นเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นการแสดงออกของเขาจึงออกมาในรูปของการชอบแข่งขัน การทำตนเหนือกฎหมายและการทำสงคราม (Lowenfeld. 1967 : 18)

สำหรับเกษลดา มานะจุติ (2529 : 2-3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นของเด็กว่า ช่วยให้ เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการค้นคว้า สำรวจ ทดลองใช้กล้ามเนื้อประสาทสัมผัสทั้งห้า ตา มือ หู จมูก ปาก ให้ประสานกันจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมเชาว์ปัญญา จากการเล่นเด็กจะเกิดความคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ๆ รู้จักใช้สติปัญญาประยุกต์ ปรับปรุงเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจากการเล่น
3. ช่วยให้เกิดทักษะทางสังคม อันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักรอคอย รอบคอบ วางแผน เสียสละ ให้อภัยและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
4. ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ ลดความตึงเครียด ความคับข้องใจ เป็นการช่วยปรับอารมณ์ของ

เด็กให้กลับสู่สภาวะปกติได้

5. ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น จากกิจกรรมการเล่นเด็กจะได้เคลื่อนไหว แขน ขา และอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย ทำให้สามารถทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่า การเล่นมีความสำคัญและส่งผลที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ เนื่องจากการเล่น เป็นการสนองตอบความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้ชีวิต และมีประสบการณ์ทางสังคมจากการเล่น

2.2 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก

ชัตตันและสมิธ ได้สรุปพฤติกรรมการเล่นของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ (เลขา ปิยะอัจฉริยะ. 2524 : 19 – 21 ; อ้างอิงจาก Sutton and Smith. 1972. *The Folkgames of Children*)

1. การเลียนแบบ (Imitation) การเล่นเลียนแบบ เป็นการสะท้อนให้ผู้อื่นเห็นและทราบถึงการรับรู้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของผู้เล่น ในด้านที่เกี่ยวกับตัวผู้เล่นหรือเด็ก การเล่นเลียนแบบช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งรอบตัวต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ผ่านเข้าไปทางประสาทสัมผัส แต่ยังไม่เข้าใจหรือรู้ความหมายได้ในทันทีที่รับรู้ ในการเล่นเลียนแบบ เด็กจะผสมผสานสิ่งที่ได้รับรู้ใหม่ให้สอดคล้องเข้ากับสิ่งที่เด็กเรียนรู้ และคุ้นเคยแล้ว จะเห็นได้จากการที่เด็กมักจะเล่นเลียนแบบสิ่งที่คุ้นเคยก่อนและเห็นว่าสำคัญ แต่สถานการณ์หรือสิ่งที่เด็กนำมาเล่นจะแตกต่างกันไปแล้วแต่ภูมิหลังของเด็กแต่ละคน

2. การทดสอบ (Testing) ในการเล่นแบบทดสอบเด็กจะอาศัยความรู้ใหม่ที่ได้จากการสำรวจและความรู้เดิมจากประสบการณ์ที่คุ้นเคยเป็นรากฐาน สิ่งที่เด็กได้สำรวจศึกษาแล้วจะเป็นอุปกรณ์ที่เด็กนำมาเล่นเพื่อทดสอบดูว่า คุณสมบัติของของเล่นและวิธีการเล่นที่วางไว้จะเป็นไปตามที่เด็กคิดหรือไม่ อย่างไร คุณค่าของการเล่นทดสอบที่เห็นเด่นชัดคือการส่งเสริมพัฒนาการ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งเหตุและผลนั้นจะได้จากการสรุป จากปรากฏการณ์ที่เกิดจากการทดสอบและเด็กจะได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและเรียนรู้ ที่จะช่วยตนเองด้วย

3. การเล่นสร้าง (Construction) เป็นการเล่นที่ผู้เล่นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่าง ๆ โดยเด็กจะนำประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเข้ามารวมกัน การเล่นชนิดนี้จะสะท้อนให้

เห็นถึงความสามารถของเด็กในการรวบรวม อารมณ์ ความคิดและเหตุผลให้สัมพันธ์กันขึ้นใหม่ เพื่อก่อให้เกิดจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ (Creative Imagination) และเพื่อให้เป้าหมายของการกระทำหรือการเล่น สร้างประสบความสำเร็จ

4. การสำรวจ (Exploration) ความสนใจ ความสงสัย และความกระตือรือร้น ใครู้ในสิ่งรอบตัวต่าง ๆ เป็นคุณสมบัติประจำวัยของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างอายุ 3-6 ปี ซึ่งเป็นรากฐานของการเล่นแบบสำรวจ หากผู้ใหญ่รู้จักสนับสนุนการเล่นให้ถูกวิธีแล้ว คุณสมบัติประจำวัยนี้ก็จะได้รับการพัฒนาและมีติดตัวเด็กต่อไปเรื่อย ๆ รวมทั้งยังจะทำให้การเล่นของเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ในการเล่นสำรวจเด็กก็จะได้ใช้ประสาทรับความรู้สึกของเขามากกว่าเพียงการสัมผัส จับตอง หรือดูเฉย ๆ ความไวของประสาทรับความรู้สึกจะเกิดหรือพัฒนาตามประสบการณ์ใหม่ของการเล่นสำรวจอยู่เสมอ การเล่นสำรวจนี้เป็นพฤติกรรมขั้นที่ จะนำเด็กไปสู่การค้นพบและการแก้ปัญหาสิ่งหรือสถานการณ์ที่เด็กไม่เคยเรียนรู้และมีประสบการณ์มาก่อน

เฮนดริกซ์ (Hendrick. 1994 : 44) ได้แบ่งพฤติกรรมการเล่นของเด็กเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การเล่นตามลำพัง เด็กจะทำการเล่นของเล่นที่มีความแตกต่างจากคนอื่นโดยลำพัง ถึงแม้ว่าเด็กจะอยู่ใกล้กับเด็กคนอื่น แต่ไม่ปรากฏการสนทนาทางคำพูดเลย เด็กมุ่งมั่นที่จะเล่นกิจกรรมโดยมีตนเองเป็นศูนย์กลาง

2. การเล่นเคียงข้างเพื่อน เด็กจะเล่นอย่างอิสระท่ามกลางเด็กคนอื่น ๆ โดยเล่นของเล่นที่มีความคล้ายคลึงกับของเล่นของเด็กอื่นที่เล่นอยู่

3. การเล่นแบบกลุ่ม สามารถจำแนกเป็น

3.1 การเล่นที่มีลักษณะแบบรวมกลุ่ม เด็กจะเล่นกับเด็กอื่นโดยทำตามการเล่นของกลุ่มเป็นสำคัญ แต่ส่วนใหญ่เป็นการเล่นที่ไม่มีการกำหนดจำนวนผู้เล่นหรือมีกฎข้อบังคับที่ชัดเจน

3.2 การเล่นที่มีลักษณะแบบร่วมมือ จะเป็นการเล่นภายในกลุ่มที่มีการกำหนดเป้าหมายในการเล่นอย่างชัดเจน เช่น การเล่นเกมส์ที่มีกติกากำหนด เป็นต้น

แมตเตอร์สัน (Matterson. 1975 : 42-45) ได้จัดพฤติกรรมการเล่นออกเป็น 4 พฤติกรรมดังนี้

1. การเล่นสำรวจ (Exploring Play) เป็นกิจกรรมแรกในการเล่นของเด็ก โดยเด็กจะทำการสำรวจวัตถุสิ่งของของเล่นที่อยู่รอบตัวด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การสำรวจของเล่นหรือสิ่งของอาจเกิดเข้าไปซ้ำ

มาหลายครั้ง และแต่ละครั้งเด็กจะมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป จนกว่าเด็กจะสามารถสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

2. การเล่นสร้างสรรค์ (Creative Play) จะเป็นการเล่นที่อยู่บนพื้นฐานของการเล่นสำรวจ และทักษะพัฒนาการ เด็กจะนำเอาวัสดุสิ่งของที่เขาค้นพบและนำมาใช้โดยการอาศัยทักษะที่เขาได้มีพัฒนาแล้ว เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์สิ่งของตามแบบฉบับของตัวเอง

3. การเล่นจินตนาการ (Imagination Play) จะเป็นการเล่นที่เกี่ยวข้องกับการเล่นแบบสร้างสรรค์ โดยเด็กจะแสดงการเล่นออกมาในรูปการเล่นสมมติ เช่น กำลังทำอาหาร เด็กจะแสดงบทบาทสมมติเป็นแม่ครัว ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้ถึงการเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก

4. การเล่นผจญภัย (Adventure Play) เป็นการเล่นที่ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกายและเพิ่มทักษะการเคลื่อนไหว ช่วยให้การใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ สัมพันธ์กันได้ดีขึ้น

สรุปแล้ว พฤติกรรมการเล่นของเด็กเริ่มจากการเล่นสำรวจ ซึ่งอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเด็กสำรวจวัตถุสิ่งของของเล่นรอบตัว โดยมีตนเองเป็นศูนย์กลาง หลังจากนั้นเด็กจึงจะสามารถพัฒนาการเล่นสู่ระดับการเล่นขั้นต่อไปได้ อาทิ การเล่นสร้างสรรค์ การเล่นจินตนาการ การเลียนแบบ รวมทั้งเด็กจะพัฒนาการเล่นแบบรวมกลุ่มกับเพื่อน และคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง

2.3 พัฒนาการด้านต่าง ๆ กับการเล่น

การเล่นช่วยกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (สุโขทัยธรรมาริราช. 2524 : 6-8)

1. ด้านร่างกาย การเล่นจะเสริมสร้างความแข็งแรงและพัฒนากล้ามเนื้อ เพราะขณะเล่นเด็กมีการเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วน จะทำให้กล้ามเนื้อได้ทำงานประสานกันได้ใช้พลังงาน

2. ด้านสังคม การเล่นทำให้เด็กรู้จักเหตุผล เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสังคม รู้จักแบ่งปันเห็นอกเห็นใจ การรอคอย และการแลกเปลี่ยน เพราะการเล่นบางอย่างต้องเล่นกับผู้อื่น ผู้เล่นจะต้องเคารพกติกาการเล่น มีความยุติธรรม รู้แพ้รู้ชนะ ดังนั้น การเล่นจึงเป็นโอกาสที่จะฝึกให้เด็กรู้จักเตรียมตัว ปรับตัวที่จะอยู่ในสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่

3. ด้านจิตใจและอารมณ์ การเล่นจะทำให้เด็กได้รู้จักการค้นคว้า การแก้ปัญหา และช่วยปรับ

อารมณ์ การเล่นบางอย่างสามารถช่วยให้ได้ระบายอารมณ์จากความรู้สึกนึกคิดภายในออกมาเป็นการกระทำ

4. ด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ เด็กจะเริ่มเรียนรู้เมื่อได้เล่นร่วมกับผู้อื่น โดยสังเกตจากความพอใจ ความสนุกสนานหรือความโกรธ ซึ่งเกิดขึ้นกับตนเองหรือเพื่อน สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิด ความรับผิดชอบ ความยุติธรรมและความซื่อตรงเมื่อเด็กเติบโตในภายหลัง ในส่วนการพัฒนาสติปัญญาโดยใช้ของเล่น ของเล่นต่างชนิดกันจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และจินตนาการต่างกัน การกระโดดและการเดินปาลายเท้าทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการเคลื่อนไหว การทรงตัว และรู้จักควบคุมจังหวะไม่ให้ล้ม นอกจากนี้การพูดและการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลใกล้เคียงจะทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และปรับตัวออกเป็นพฤติกรรมของตนเอง

นอกจากนี้ในอีกทัศนะหนึ่ง การเล่นสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 5 ด้านได้ดังนี้ (ภรณ์คุรุรัตน์, 2535 : 16-26)

1. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย เป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะการพัฒนาทางร่างกายเป็นพื้นฐานของทางด้านสติปัญญา การพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการรับรู้เพื่อนำกลับไปสู่การทำงานของระบบประสาทส่วนกลางเกิดเป็นโครงสร้างสติปัญญาในตัวเด็ก โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน ชอบเดิน ชอบวิ่ง กระโดด ปีนป่าย กางแขนหมุนตัว การที่ผู้ใหญ่จัดให้เด็กได้เล่นเป็นการเสริมสร้าง และพัฒนากล้ามเนื้อทุกส่วน เพราะในขณะที่เด็กมีการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายจะทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง มีการทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อต่าง ๆ จะทำให้เป็นคนคล่องแคล่วว่องไวสุขภาพร่างกายแข็งแรง

การส่งเสริมการพัฒนาทางร่างกายจะต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กตามวัย เช่น เด็กอายุ 3 ปี กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น ชอบออกกำลังกาย สามารถบังคับการเคลื่อนไหวได้ดีมาก กระโดดหรือวิ่งได้ ชอบถีบจักรยานสามล้อ กระโดดสูง กระโดดขาเดียว และเล่นเกมต่าง ๆ ที่ต้องวิ่งปีนป่ายได้

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การเล่นเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ อารมณ์ที่มั่นคงและสมบูรณ์ เพราะเมื่อเด็กเกิดความรู้สึก กลัว อิจฉาริษยา โมโห คับข้องใจ เครียดและไม่สมปรารถนา อารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกระบายออกมาทางการเล่น เช่น ทบดินน้ำมัน เตะบอล ฉีกกระดาษ อารมณ์เหล่านี้เมื่อถูกระบายออกมา จะช่วยเด็กคลายอารมณ์ขุ่นมัว เด็กจะมีความพอ

ใจ การเล่นจะส่งเสริมด้านจิตใจ และปรับอารมณ์ของเด็ก ช่วยให้เด็กรู้จักค้นคว้าปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังทำให้คลายความรู้สึก เจ็บใจ เศร้าโศก และขจัดความเครียดให้น้อยลง

เด็กวัย 1-3 ขวบ เริ่มเรียนรู้ว่า ตนเองก็มีความสามารถและความต้องการ ในระยะนี้เด็กจะใช้เวลา เคลื่อนไหว เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ ใช้กิริยาประกอบคำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ การเล่น หรือมีบทบาท สำคัญมาก การเล่นเป็นเครื่องช่วยให้เด็กรู้จักตนเองได้ เด็กวัยนี้ชอบเล่นคนเดียวเพื่อเรียนรู้ตนเองให้ดีขึ้น บางครั้งเด็กจะเริ่มรู้สึกสับสนเพราะในขณะที่ต้องการที่จะฟังผู้อื่นจะมีความต้องการฟังตนเองด้วย

3. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล รู้จักกัน รู้จักอภัยให้กัน รู้จักการอยู่ร่วมกัน ฝึกให้รู้จักความสามัคคี ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักเสียสละ ฝึกให้ยอมรับความคิดเห็น ของผู้อื่น ฝึกให้รู้จักการรอและคอย ความอดทน มีความพอใจและยอมรับความจริง สามารถจัดหรือปรับ ตนเองให้เข้ากับสังคม ทำให้เกิดความเข้าใจอบอุ่นใจ ความเห็นใจคนอื่น ทำให้อยู่กับคนอื่นอย่างมีความสุข ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นของเด็กจะต้องมีการติดต่อกับเด็กหรือบุคคลอื่น

พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถสังเกตได้จากการเล่นของเด็กได้ดังนี้

ระยะแรก (อายุ 2-3 ปี) เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางชอบอยู่กับเพื่อน แต่ต่างคนต่างเล่นกัน ตามลำพัง ไม่เล่นด้วยกัน ไม่แบ่งปันสิ่งของให้กัน

ระยะที่ 2 (อายุ 3-4 ปี) เด็กเข้าอยู่ในหมู่เพื่อนบ้างแยกคนเดียวบ้าง

ระยะที่ 3 (อายุ 5-6 ปี) เด็กจะเข้าสังคมได้ดีขึ้น ชอบอยู่กับเพื่อนเล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกัน แต่ก็ยังมีการแบ่ง การทะเลาะกันบ้าง

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ปกติเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กโดยการสังเกต ค้นคว้า สำรวจ ทดลอง เลียนแบบ และเด็กสามารถทำอะไรได้ถ้าเด็กพอใจและสนใจ การกระทำได้ดีหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับการเจริญเติบโตของเด็กและการทำบ่อย ในทัศนะของพียาเจท์ (Piaget) นั้น การที่เด็กได้มี โอกาสสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดิน หวาย น้ำ หิน ฯลฯ จะทำให้เด็กมีทักษะใน การช่วยพัฒนาประสาทสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว เกิดการรับรู้และเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก อันเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนั้น การเล่นทราย เล่นน้ำ จึงเป็นการเล่นที่มีคุณค่าและ ประโยชน์สำหรับเด็ก

จากทฤษฎีการเล่นและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบว่า เด็กรู้จักกับการเล่นตั้งแต่แรกเกิด โดยเล่นเกี่ยวกับตนเองและพัฒนาขึ้นจนเป็นการเล่นในสังคมที่กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้

5. พัฒนาการทางด้านภาษา ภาษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการเล่น การเล่นก็มีบทบาทที่สำคัญต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เด็กจะพบความหมายและความสัมพันธ์ของวัตถุต่าง ๆ ที่เล่นอยู่ ซึ่งกระบวนการนี้ภาษาจะเข้าไปเกี่ยวข้องและสติปัญญาของเด็กก็จะพัฒนาขึ้นด้วย

ในช่วงอายุ 3 – 3 1/2 ขวบ โครงสร้างของภาษาต่าง ๆ ได้นำมาใช้ในการเล่น ภาษาที่ใช้ในการเล่นเหมือนกับภาษาที่ใช้พูดกับเพื่อน ๆ

ภาษาได้เข้ามาส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความสามารถของการใช้ภาษาของเด็กเป็นผลมาจากการที่เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากกว่าการสอนของผู้ใหญ่

สำหรับเด็กที่มีวัยเกินกว่า 3 ขวบครึ่ง สามารถใช้ภาษาในการเล่นได้เหมือนกับการใช้ภาษาในสังคม

ในการที่จะช่วยพัฒนาด้านภาษาให้แก่เด็ก ผู้ใหญ่จะต้องรู้ถึงลักษณะของกิจกรรมตลอดจนการรู้จักการใช้ภาษาของเด็ก คำพูดของผู้ใหญ่จะช่วยทำให้การเล่นดีขึ้น แต่ก็อาจจะมีผลในทางลบได้เช่นกัน ถ้าสิ่งที่ผู้ใหญ่ชักจูงให้เด็กเล่นนั้น ยังไม่อยู่ในความสนใจของเด็ก การพูดของผู้ใหญ่จะต้องดูเวลาที่เหมาะสม ถ้าพูดตลอดเวลาจะมีประโยชน์น้อยกว่าที่จะใช้คำถามหรือข้อคิดที่เหมาะสมกับสภาพการณ์

กล่าวโดยสรุปแล้ว การเล่นช่วยสนองตอบความต้องการของเด็ก และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัยอย่างมาก ทั้งทางด้านร่างกาย ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถประสานการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ดี ด้านสังคม การเล่นช่วยให้เด็กรู้จักการใช้เหตุผล การอยู่ร่วมกับเด็กอื่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างมีความสุข ด้านอารมณ์ ช่วยให้เด็กอาศัยการเล่นเป็นเครื่องมือในการระบายความรู้สึกภายในออกมาเป็นกระทำ และด้านสติปัญญา เกิดขึ้นจากการที่เด็กเรียนรู้ของเล่น โดยการใช้การสัมผัส สังเกต สำรวจ และทดลองด้วยตนเอง ตลอดจนการเรียนรู้ทางภาษา ซึ่งเด็กจะพบความหมาย เชื่อมความสัมพันธ์ของวัตถุที่เล่นจากการเล่นนั่นเอง

2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

เฟรเดอริค (Froebel) กล่าวถึงการเล่นว่า เป็นกิจกรรมที่บริสุทธิ์ และแสดงผลต่อจิตใจของมนุษย์มากที่สุด การเล่นจะให้ทั้งความสนุกสนาน ความพอใจ อิสระ การได้พักผ่อนทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ยังทำให้เด็กมีความสุขกับโลกที่เขาอยู่ ซึ่งการเล่นนั้นเหมือนกับใบไม้ที่ออกเงยต่อไปในชีวิตข้างหน้า หากเด็กคนใดมีความสุขกับการเล่น การพัฒนาด้านต่าง ๆ จะแสดงออกมาอย่างชัดเจนเด็กเติบโตใหญ่ในอนาคต (Morrison. 1995 : 65)

อีริกสัน (Erikson) ได้แบ่งขั้นตอนของพัฒนาการการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การเล่นเกี่ยวกับตนเอง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดโดยศูนย์กลางการเล่นอยู่ที่ตัวเด็กเอง เด็กจะเล่นโดยการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และส่งเสียงซ้ำ ๆ อยู่ตลอดเวลา ต่อมาจะมุ่งความสนใจในการเล่นออกไปที่คน หรือของสิ่งอื่นเพื่อการตอบสนอง การเล่นเกี่ยวกับตนเองนี้ เป็นการเริ่มต้นที่เรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของโลกที่เด็กอยู่

ขั้นที่ 2 การเล่นในโลกเล็ก ๆ ของเด็ก เด็กจะเล่นของเล่นและวัตถุต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ช่วยให้เด็กได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมบางอย่างที่เด็กต้องเรียนรู้ ถ้าเด็กยังไม่สามารถเรียนรู้โลกเล็ก ๆ ของเด็กได้ก็จะทำให้เด็กกลับในสู่การเล่นในช่วงแรก

ขั้นที่ 3 การเล่นในสังคม เป็นช่วงที่จะสุวัยเรียน เด็กเริ่มเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น รู้จักแบ่งปันของเล่นกับผู้อื่น ความสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จในพัฒนาการสองขั้นแรก (ประภาพรรณ สุวรรณสุข. 2525 : 124-127)

ทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการเล่น สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่มทฤษฎี ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีการเล่นคลาสสิก (Classical Theories) เกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1920 เป็นต้นมา ได้แก่ (Johnson, Christie & Yawkey. 1987 : 4-5)

2.4.1.1 ทฤษฎีการเล่นเป็นการระบายพลังงานที่เหลือ เนื่องจากในวัยเด็ก เด็กไม่ต้องคิดในเรื่องต่าง ๆ มาก ไม่ต้องวิตกกังวลในเรื่องการงาน เด็กจึงมีพลังงานเหลืออยู่มาก ดังนั้นการเล่นจึงเป็นการระบายพลังงานที่เหลืออยู่ในตัวเด็กให้เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อที่จะได้เจริญเติบโตต่อไป

2.4.1.2 ทฤษฎีการเล่นเป็นการหาความสุขเพลิดเพลิน เด็กมักจะมีชีวิตในวันหนึ่ง ๆ ด้วยการ

เล่นอย่างสนุกสนาน การเล่นจึงเป็นการพักผ่อนหย่อนใจของเด็ก ทำให้รู้สึกสดชื่นเบิกบานไม่รู้สีกเหน็ดเหนื่อยเท่ากับการทำงาน แม้ว่าจะต้องออกแรงเหมือน ๆ กัน

2.4.1.3 ทฤษฎีการเล่นเป็นการเลียนแบบบรรพบุรุษ เด็กมักจะเล่นอะไรตามอย่างพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่เด็กเคยเห็นมา เช่น เด็กผู้หญิงชอบเล่นตุ๊กตา หรือหุงข้าว เพราะเห็นแม่หรือผู้หญิงชอบเลี้ยงเด็ก และหุงข้าว ซึ่งเป็นการเตรียมกิจกรรมสำหรับอนาคต

2.4.1.4 ทฤษฎีการเล่นเป็นการชดเชยสิ่งที่ขาด เด็กบางคนไม่สมหวังในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะแสดงออกมาโดยการเล่น เช่น เด็กผู้หญิงบางคนอยากมีน้องอุ้มแต่ไม่มี ก็หาตุ๊กตามาเล่นสมมติเป็นน้องเอามาอุ้ม อาบน้ำ ป้อนข้าว ฯลฯ เด็กผู้ชายบางคนอยากเป็นทหาร แต่ตัวเองเป็นไม่ได้ ก็จะสมมติให้ตุ๊กตาเป็นพลทหาร ตัวเองทำหน้าที่ออกคำสั่งบังคับบัญชาตามอย่างทหาร เป็นต้น

2.4.2 ทฤษฎีการเล่นสมัยใหม่ (Modern Theories) ได้แก่ (Krogh. 1994 : 211–212)

2.4.2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เกิดจากแนวคิดของฟรอยด์ (Freud) ซึ่งกล่าวว่า การเล่นเกิดจากความต้องการ ความพึงพอใจ และการที่เด็กจะบรรลุถึงความพอใจนั้น ต้องสนองตอบด้วยการเล่น เช่น การที่เด็กเล่นสมมติเป็น หมอ พยาบาล นักแข่งรถ หรือแม่ เพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่ทำให้ตนเองมีความพึงพอใจมากขึ้น เนื่องจากฟรอยด์เชื่อว่าการเล่นมีคุณค่าอย่างมากในแง่ของการบำบัด เพราะการเล่นสามารถลดความไม่พึงพอใจ เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้

2.4.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านการรู้คิด พิอาเจต์ (Piaget) ได้วิเคราะห์และแบ่งแยกพัฒนาการทางด้านการรู้คิดที่เชื่อมโยงกับแนวพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัส การเล่นในขั้นนี้เกิดขึ้นกับเด็กวัยแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กมีพฤติกรรมในลักษณะการสำรวจ จับต้องวัตถุ ซึ่งถือเป็นการฝึกเล่น และพัฒนาการการเล่นควบคู่กันไปกับพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นการแก้ปัญหาด้วยการกระทำ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเล่นเกี่ยวกับการสร้าง การเล่นขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 1 ปี 5 เดือน – 2 ปี เป็นการเล่นที่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่มีขอบเขตจำกัด เด็กจะเล่นด้วยความพอใจมากกว่าจะคำนึงถึงความจริงหรือมาตรฐานต่าง ๆ ของสังคม เมื่อเด็กเริ่มรับรู้การเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการเล่นซ้ำ ๆ กัน เด็กจะเริ่มจำลักษณะของการเล่นนั้น และการเล่นในขั้นนี้จะพัฒนาไปสู่การเล่นที่ใช้สัญลักษณ์

ขั้นที่ 3 ขั้นการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ การเล่นขั้นนี้จะเกิดขึ้นตั้งแต่เด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป และสามารถพัฒนาได้เต็มที่ เมื่อเด็กอายุ 3-4 ปี การเล่นนี้เกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเด็กสามารถจำและสมมติสิ่งของเครื่องเล่นต่าง ๆ ที่ไม่มีอยู่ที่นั่นได้ เช่น สมมติให้ผ้าที่พับไว้เป็นทหารก สมมติว่ามีขนมมาป้อนตุ๊กตา เป็นต้น และลักษณะการเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งของการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ที่นับว่าเป็นการพัฒนาขั้นสูงสุด คือ การแสดงละครสมมติ การแสดงออกนี้เป็นการแสดงออกอย่างอิสระถึงการรับรู้ทางสังคมของเด็ก โดยการแสดงบทบาทของผู้อื่น และแสดงความรู้สึกต่อสังคมของเด็ก

จะเห็นได้ว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่ช่วยสนองความพึงพอใจของเด็กที่ต้องการจะเล่น โดยเด็กสร้างการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเล่นตามลำดับขั้น เริ่มจากการเล่นคนเดียวแล้วนำไปสู่การเล่นกับเด็กอื่น นอกจากนี้ยังสามารถเข้าใจการเล่นกับวัตถุที่เป็นรูปธรรมจนกระทั่งเด็กพัฒนาการเล่นจนถึงขั้นการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ในการเล่นได้

Figure 1.4

2.5 การเล่นของเด็กปฐมวัยกับบทบาทของผู้ปกครอง

มีผู้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการเล่นของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

ไอเซนเบิร์ก และจาค็อบส์ (Isenberg and Jacobs. 1982 : 17-19) ได้กล่าวว่า

1. ผู้ปกครองควรเฝ้าดูเด็กขณะเล่น ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเข้าใจเด็กว่าใครเป็นเพื่อนเล่นที่เด็กชอบเล่นด้วยมากที่สุด เด็กชอบเล่นอะไรและมีปัญหาอะไรบ้างในขณะที่เขาเล่น การรับรู้และเข้าใจของผู้ปกครองจะช่วยให้ผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมในการเล่นให้เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด
2. ผู้ปกครองควรเป็นแม่แบบในการเล่น เนื่องจากผู้ปกครองเป็นเพื่อนเล่นคนแรกของเด็ก เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในช่วงแรกจากพ่อแม่ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมจากบุคคลใกล้ชิด ดังนั้นผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีกับลูกของตนเอง
3. ผู้ปกครองควรเล่นกับเด็กของตน เนื่องจากการที่ผู้ปกครองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเล่นจะทำให้ผู้ปกครองทราบว่าสิ่งใดที่เด็กชอบและไม่ชอบ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะเลือกของเล่นและแนะนำสิ่งของที่พึงประสงค์เหมาะกับระดับการเล่นของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงอายุ
4. ผู้ปกครองควรขยายขอบเขตการเล่นของเด็ก โดยการเสนอแนะความคิดใหม่ ๆ หรือให้ข้อมูล

ที่แตกต่างในการเล่นของเล่นชนิดเดิม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวเด็กที่จะตัดสินใจว่าจะรับคำแนะนำของผู้ปกครองเมื่อไร และอย่างไร

5. ผู้ปกครองควรสนับสนุนการเล่นของเด็ก ต้องทำให้เด็กรับรู้ และรู้สึกว่าคุณค่าของสิ่งที่เด็กเล่น

6. ผู้ปกครองควรวางแผนการเล่นของเด็ก ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

6.1 ให้พื้นที่เด็กในการเก็บของเล่น

6.2 ช่วยเด็กในการเก็บรักษาจัดการของเล่น

6.3 ใช้กล่องรองเท้าในการเก็บของเล่นขนาดเล็ก ให้อยู่เป็นที่เป็นทาง

6.4 เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเด็กอื่น

6.5 จัดเตรียมประสบการณ์เล่นที่หลากหลายแก่เด็ก

6.6 จัดสมดุกิจกรรมการเล่นที่เด็กเป็นผู้เลือก และที่ผู้ปกครองเป็นผู้เลือก

7. ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กส่วนใหญ่มักจะชอบการเล่นสมมติซึ่งผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือได้ เช่น จัดเตรียมกล่องใส่เสื้อผ้าไม้ใช้แล้วให้แก่เด็ก

8. ผู้ปกครองควรให้เด็กได้พูดคุยเกี่ยวกับการเล่น เป็นการช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กอีกวิธีหนึ่ง นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กควบคุมทิศทางการเล่นของตนได้

เลขา ปิยะอัจริยะ (2525 : 20-22) ได้เสนอวิธีส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ผู้ปกครองจัดเวลาให้เด็กได้เล่นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่พร้อม และที่ส่งเสริมการเล่นอย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง

2. มีสิ่งแวดล้อมที่พร้อมสำหรับการเล่น กล่าวคือ สภาพบริเวณที่เล่นที่ได้รับการตรวจดูแลความปลอดภัยอยู่เสมอ และมีวัสดุอุปกรณ์ชนิดไม่มีแนวทางบังคับการเล่นให้เป็นไปตามความคิดของผู้ปกครองหรือของผู้สร้างอุปกรณ์ ซึ่งพร้อมที่เด็กสามารถเล่นได้ทุกเมื่อที่ตนต้องการ

3. ผู้ปกครองควรจัดสิ่งแวดล้อม และวัสดุอุปกรณ์การเล่น ที่ส่งเสริมการเล่นที่ซับซ้อนในบางครั้ง เช่น การเล่นแบบทดสอบ เล่นแบบสร้าง การเล่นใหม่ ๆ ฯลฯ

4. ผู้ปกครองไม่ควรคาดหวังว่าเด็กจะสามารถเล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มากกว่า

2 คนขึ้นไป

5. ผู้ปกครองควรส่งเสริมการเล่นให้สอดคล้องกับความสนใจ และมีความเหมาะสมตามลำดับขั้นพัฒนาการทางการเล่นของเด็ก ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรได้ศึกษาให้รู้จักเด็กในด้านที่เกี่ยวกับความสนใจและลำดับขั้นของพัฒนาการทางการเล่นเป็นอย่างดี

6. ผู้ปกครองควรมีหน้าที่ช่วยเหลือและกระตุ้นให้เด็กเข้าสู่โลกของการเล่นด้วยตัวของเขาเอง โดยผู้ปกครองมีหน้าที่เพียงแนะนำเท่านั้น

7. การช่วยเหลือและกระตุ้นเด็กในการเล่นนั้น ผู้ปกครองสามารถทำได้โดยการจัดเวลาและสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมการเล่นที่ต้องใช้ระดับความคิดที่สูงและซับซ้อนยิ่งขึ้นกว่าเดิมอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ผู้ปกครองสามารถพัฒนาบทบาทของตนเองให้มีศักยภาพ เพื่อช่วยให้ประโยชน์ที่เด็กได้รับจากการเล่นเพิ่มสูงขึ้นจากการส่งเสริมประสบการณ์การเล่นของเด็กเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็กและวางแผนการเล่นร่วมกับเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถควบคุมทิศทางการเล่นของตนเองได้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก เป็นรายงานที่พิสูจน์ว่าการเล่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนา และส่งเสริมความสามารถของเด็ก ซึ่งมีดังนี้

วันเพ็ญ ปลูกพันธ์ (2539 : 87-90) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี ผลวิจัยสรุปได้ว่า เด็กในกลุ่มทดลองที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันสูงกว่ากลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ

เมทินี ด่านยังอยู่ (2544 : 2) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติของเด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งทางด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ

นฤมล ปิ่นดอนทอง (2544 : 2) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลที่ได้รับการเล่นเกม สร้างมโนทัศน์ด้านจำนวน และการเล่นปกติของเด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นเกมสร้างมโนทัศน์ด้านจำนวน มีความคิดเชิงเหตุผลสูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเล่นประเภทการเล่นสมมติ การเล่นสร้าง รวมทั้งการที่เด็กได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการเล่น จะช่วยให้เด็กมีทักษะความสามารถทางด้านต่าง ๆ ในระดับสูง

3. ของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุด โดยเฉพาะทางพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ ของเด็กที่รับรู้ผ่านประสบการณ์ที่เด็กประสบในชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ของเด็กจะเป็นการเล่น ซึ่งเด็กทำการเรียนรู้ด้วยตนเองจากอุปกรณ์การเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งนั่นคือ ของเล่น หากผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมของเล่นที่ถูกต้องและเหมาะสมตามวัยให้แก่เด็ก จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งส่งผลต่ออนาคตของเด็กอย่างต่อเนื่อง

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 106) กล่าวว่า ความรับผิดชอบของผู้ปกครองที่สำคัญมาก คือ การจัดหาวัสดุสำหรับเล่นประเภทที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเด็ก ผู้ปกครองจะสามารถเลือกเครื่องเล่นหรือของเล่นอย่างฉลาดได้ต่อเมื่อรู้ว่า เมื่อเด็กเล่นกับสิ่งนั้น ๆ แล้ว จะได้คุณค่าอะไรขึ้นมา ต้องมีมาตรฐานและเกณฑ์ใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสม

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่เห็นว่า อุปกรณ์การเล่นมีความสำคัญมากในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ถ้าอุปกรณ์นั้นมีน้อยจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาตนได้เต็มที่หรือถ้าอุปกรณ์นั้นซับซ้อนมากเกินไป และไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์ของเด็ก ทำให้เด็กไม่สามารถนำมาเล่นได้ ก็จะเป็นผลให้อุปกรณ์ชิ้นนั้นหมดคุณค่าไป และในการเลือกอุปกรณ์นั้น ผู้ปกครองและครูจะต้องนึกเสมอว่า อุปกรณ์นั้นมีประโยชน์อย่างไรสำหรับเด็ก ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นอุปกรณ์ที่มีราคาแพง ควรคำนึงถึงคุณค่าที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524 : 37)

สรุปแล้ว ส่วนใหญ่เด็กปฐมวัยจะทำการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยตนเองผ่านทางการเล่นของเล่น

หากของเล่นชิ้นนั้นสามารถช่วยพัฒนาทักษะและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ดี ของเล่นก็จะมีคุณค่าในการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของเด็กปฐมวัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ปกครองจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดหาของเล่นที่มีประโยชน์ ให้ความสนุกเพลิดเพลิน มีราคาที่เหมาะสม ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3.1 ความหมายของของเล่น

ของเล่น หมายถึง เครื่องเล่นทุกชนิด โดยเฉพาะสิ่งที่ทำขึ้นเลียนแบบของจริง เช่น รถยนต์เด็กเล่น ตุ๊กตา เพื่อให้เด็กได้เล่นแล้วเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน (ภรณ์ คุรุตันะ. 2535 : 28)

คณะกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเล่นของเด็ก (2526 : 4) ได้ให้ความหมายของเครื่องเล่น หรือ ของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า หมายถึง ของเด็กเล่น เครื่องดนตรี และเครื่องกีฬา ซึ่งประกอบด้วย

1. ของเล่นประเภทที่ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม แสดงเอกลักษณ์ประจำชาติ
2. ของเล่นที่เสริมสร้างสติปัญญา เสริมสร้างความรู้การศึกษา เสริมสร้างสุขภาพอนามัย
3. ของเล่นที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเอง

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526 : 49) กล่าวถึงความหมายของคำว่า ของเล่น คือ สิ่งที่อยู่ให้เด็กเล่น เด็กเพื่อสนองความต้องการ ความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองของเด็ก โดยจัดออกแบบให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและพัฒนาการของเด็ก สามารถแบ่งของเล่นออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ประเภทลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดการกระทำหรือเกิดทักษะ (Active Toy) คือ เป็นของเล่นที่มีกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้กระทำ เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น ให้เด็กเกิดทักษะ ฝึกความพร้อม ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความสนุกสนาน

2. ประเภทที่มีลักษณะที่จะให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Passive Toy) เป็นของเล่นที่มุ่งจะให้เด็กได้รับในสิ่งที่จัดหาหรือเตรียมให้มากกว่าที่จะให้เด็กมีกิจกรรมกระทำ ส่วนมากจะเป็นของเล่นสำหรับเด็กอ่อนมากกว่า เช่น ของเล่นเพื่อให้เห็นรูปร่างสีสันแปลก ๆ หรือเสียงที่ไพเราะ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ของเล่นที่ผู้ปกครองจัดหาให้แก่เด็กนั้นต้องสามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดทักษะ ความพร้อม และได้รับความสนุกสนานจากของเล่นด้วย

3.2 ชนิดของของเล่น

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2535 : 107–109) ได้แบ่งของเล่นที่มีคุณค่าเป็น 9 ชนิด ดังนี้

1. ของเล่นส่งเสริมด้านภาษา เป็นของเล่นที่เกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้แก่ ของเล่นที่เกี่ยวกับภาพตัวหนังสือ คำ เรื่องราว และการสนทนาซักถาม เช่น หนังสือภาพ หนังสือนิทาน เพลง ฯลฯ
2. ของเล่นส่งเสริมด้านคณิตศาสตร์ เป็นของเล่นที่ฝึกการคิดคำนวณการเปรียบเทียบ จำแนกการจัดลำดับการรวม การแยก เช่น ของเล่นที่เกี่ยวกับตัวเลข รูปทางเรขาคณิต ภาพเรียงลำดับขนาด โดมิโนจุด
3. ของเล่นให้รู้จักสิ่งต่าง ๆ และฝึกการสังเกตเปรียบเทียบ เป็นของเล่นที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบ สี รูปร่างลักษณะของสิ่งของต่าง ๆ เช่น ภาพตัดต่อ โดมิโนสี โดมิโนภาพ การพับกระดาษ ฯลฯ
4. ของเล่นฝึกการใช้ประสาทสัมผัส เป็นของเล่นที่เด็กจะได้ตอก ต่อ หยอด กด ร้อย ปัก เย็บ ผูก เกี่ยว รูด ซึ่งฝึกประสาทตา และมือให้สัมพันธ์กัน เช่น กระดานหม้อนตอก ร้อยเชือกตามรู ร้อยลูกปัดเม็ดโต ๆ
5. ของเล่นพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก – ใหญ่ เป็นของเล่นที่เด็กจะได้ออกกำลังกายด้วยมือ แขน ขา ลำตัว ด้วยการเล่นกำ บีบ เขย่า เคาะ ตี ตีง ลาก จูง โถ ผลัก เลื่อน เช่น เล่นปั้นดิน ขุดทราย เล่นลูกบอล ชิงช้า ไม้ล้อ เขย่าเครื่องดนตรี ฯลฯ
6. ของเล่นให้เล่นเลียนแบบและสมมติตามจินตนาการ เป็นของเล่นที่พัฒนาการรับรู้ ความคิดฝัน และเลียนแบบของจริง เช่น เล่นตุ๊กตา เล่นขายของ เล่นเป็นพ่อแม่ เป็นครู ฯลฯ
7. ของเล่นให้เล่นสร้างและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นของเล่นที่ฝึกให้เด็กสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามโครงร่างที่กำหนดให้ และสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งที่ตนสนใจ เช่น เล่นต่อไม้บล็อก สร้างบ้าน เล่นปั้น
8. ของเล่นส่งเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับโครงสร้างกลไกของของเล่น เป็นของเล่นที่ส่งเสริมความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ เช่น เล่นกังหันหรือใบพัดหมุน เล่นรถไฟขบวน รถใช้แบตเตอรี่ ฯลฯ
9. ของเล่นฝึกการแก้ปัญหา เป็นของเล่นที่ช่วยเด็กฝึกการแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก คิดได้รวดเร็วคล่องแคล่ว เช่น เล่นทายปริศนาหรือทายปัญหาอะไรเอ๋ย ของเล่นหาทางออก ฯลฯ

จอห์นสัน, คริสตี้ และยอร์กกี (Johnson, Christie & Yawkey. 1987 : 169–177) ได้ทำการแบ่งชนิดของวัสดุของเล่นเป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอนและให้ความรู้ (Instructional Materials) ส่วนใหญ่เป็นของเล่น

สำเร็จรูปที่เน้นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยการออกแบบให้สอนทักษะเฉพาะด้าน และก่อให้เกิดความคิดรวบยอดภายในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษาทางสังคม ซึ่งได้จากการเล่นของเล่นชนิดดังกล่าว สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 ภาพต่อ (Puzzles) มักได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสตา และมือร่วมกัน โดยการฝึกหาความสัมพันธ์ทางด้านรูปทรงและขนาด รวมทั้งฝึกการสร้างความคิดแบบองค์รวมจากชิ้นส่วนภาพต่อ โดยทั่วไปภาพต่อสำหรับเด็กเล็กควรใช้แบบกระดานโฟม ขนาดของชิ้นส่วนค่อนข้างใหญ่ ประมาณ 4-6 ชิ้น ส่วนภาพต่อสำหรับเด็กโตควรเป็นแบบจิ๊กซอว์ มีขนาดชิ้นส่วนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการพัฒนาความคิดรวบยอดขั้นสูงได้เป็นอย่างดี

1.2 ของเล่นประเภทการเรียงลำดับ (Stacking Toys) ออกแบบมาเพื่อให้เด็กฝึกการลำดับเรียงสิ่งของ โดยใช้ขนาดและสีเป็นหลักจากขนาดเล็กที่สุดไปสู่ขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งของเล่นชนิดนี้จะช่วยสอนให้เด็กเกิดความคิดเกี่ยวกับการเรียงลำดับ และเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างมือกับตาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ของเล่นประเภทเชือก (Stringing Toys) เป็นของเล่นที่ทำจากวัสดุหลากหลายแบบ เช่น ไม้พลาสติก และโลหะ โดยปกติชุดของเล่นเชือกจะประกอบด้วยเชือกที่ปราศจากความคม และชิ้นส่วนขนาดเล็กที่มีรูตรงกลาง เพื่อให้เด็กร้อยเชือกเข้าไป การเล่นของเล่นชนิดดังกล่าวจะช่วยฝึกการทำงานประสานกันระหว่างตาและมือ ทั้งยังฝึกการเรียนรู้ทางด้านลำดับก่อนหลัง

1.4 วัสดุการเล่นแบบการซ้อนภาพ (Nesting Materials) ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียงลำดับตามกัน และเข้าใจความสัมพันธ์ของขนาดของเล่น เช่น การฝึกให้เด็กเลือกขนาดชิ้นส่วนที่เหมาะสมชิ้นหนึ่งใส่เข้าไปในชิ้นส่วนอีกชิ้นให้กลายเป็นชิ้นส่วนเดียวกันอย่างสมบูรณ์

1.5 ชุดหมุดตอก (Pegboard Sets) เป็นของเล่นเกี่ยวกับการสอนที่ได้รับความนิยมมาก ซึ่งช่วยสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องรูปทรงของสิ่งของที่แตกต่างกัน เช่น รูปสี่เหลี่ยมกับรูปวงกลม

2. วัสดุของเล่นที่เป็นของจริง (Real Materials) เป็นวัสดุที่มีลักษณะเฉพาะ และไม่สามารถใช้เล่นได้ในโลกของผู้ใหญ่ วัสดุของเล่นเหล่านี้จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างยอดเยี่ยม เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบ และทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการอยากเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ตนเองยึดเป็นต้น

แบบ วัสดุของเล่นชนิดนี้ ได้แก่ ทราย โคลน น้ำ ดินเหนียว อาหาร เครื่องมือช่างไม้ เสื้อผ้าแบบผู้ใหญ่

2.1 ทราย น้ำ และโคลน (Sand, Water and Mud) ถือเป็นวัสดุของเล่นที่ไม่มีรูปแบบหรือรูปร่างที่แน่นอน ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับภาชนะที่ใส่รองรับวัสดุ เช่น กรวย หลอด หรือแม่พิมพ์นั่นเอง คุณสมบัติของวัสดุของเล่นชนิดนี้นอกจากมีราคาไม่แพงแล้วยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่นได้อย่างไม่จำกัด

2.2 ดินเหนียว และแป้งโด (Clay and Play-doh) ดินเหนียวเป็นวัสดุของเล่นที่ได้จากธรรมชาติ อีกชนิดหนึ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการเล่นส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดของเด็ก วัสดุของเล่นนี้สามารถม้วน ตัดแบ่ง ผสมกัน หรือใช้เล่นกับสิ่งของต่าง ๆ ได้ เช่น แม่พิมพ์คุกกี้ เป็นต้น นอกจากนี้ดินเหนียวสังเคราะห์หรือแป้งโดก็สามารถใช้เล่นแทนดินเหนียวจากธรรมชาติได้ดีเหมือนกัน

2.3 อาหาร (Food) เป็นวัสดุของเล่นทางธรรมชาติที่ไม่คำนึงถึงสถานภาพเดิมเช่นกัน สามารถเปลี่ยนสถานะได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นแบบดิบ ผัดทำอาหาร หรือแบบแช่แข็ง เด็กปฐมวัยมีโอกาสได้รับประสบการณ์จากลักษณะของอาหารที่มีความแตกต่างกันจากการใช้ประสาทสัมผัสของตนเอง

2.4 ไม้และเครื่องมือช่างไม้ (Wood and Woodworking Tools) วัสดุของเล่นไม้ส่วนใหญ่จะมาจากไม้แปรรูป ซึ่งของเล่นไม้ที่ดีจะต้องมีผิวเรียบ ไม่มีเหลี่ยมคม น้ำหนักเบา และบิดปรับรูปทรงได้ง่าย แต่เพื่อป้องกันอันตรายที่เด็กอาจได้รับจากการใช้เครื่องมือช่างไม้ ผู้ปกครองควรให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

3. วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง (Constructional Materials) เป็นของเล่นที่ออกแบบมาให้เด็กเล่นได้หลายวิธีด้วยกัน แต่จะมีความแตกต่างจากวัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอนและให้ความรู้ที่มีวิธีการเล่นเฉพาะแบบ ส่วนวัสดุเกี่ยวกับการสร้างจะมีรูปแบบการเล่นที่อิสระมากกว่า เช่น เลโก้ (Legos) สามารถปรับสร้าง รื้อรูปทรงแล้วสร้างอีกได้เป็นร้อยรูปแบบ ในขณะที่ภาพต่อ (Puzzles) ซึ่งเป็นของเล่นเกี่ยวกับการสอนจะสมบูรณ์เป็นภาพไม่ได้ ถ้าไม่ต่อชิ้นส่วนชิ้นสุดท้ายลงไปในภาพ

3.1 บล็อก (Blocks) สามารถมีรูปร่าง ขนาด สี และวัสดุที่ใช้ อาทิ ไม้ พลาสติก ที่แตกต่างกันได้มากมายหลายแบบ โดยปกติขนาดและรูปร่างของบล็อกควรได้มาตรฐานสัมพันธ์กัน วัสดุที่ใช้ต้องได้รับการขัด ลบเหลี่ยมคมต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในการเล่นของเด็ก

3.2 ชุดการสร้าง (Building Sets) เป็นชุดของเล่นที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนจำนวนมาก ชิ้นส่วนเหล่านี้สามารถต่อเข้าด้วยกันและทำออกมาได้หลายวิธี เป็นของเล่นที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย

เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูงในการเล่น และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ได้มากมาย เช่น เลโก้ โดมิโน บล็อกเอ บี ซี เป็นต้น

4. ของเล่น (Toys) เป็นแบบจำลองของสิ่งของที่เด็กพบเห็นและสัมผัสจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัว ของเล่นบางชนิดจำลองมาจากของจริงในชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน รถ และสัตว์ต่าง ๆ บางชนิดสร้างจากสิ่งที่คิดจินตนาการขึ้นมา เช่น ซูเปอร์ฮีโร่ (Superheroes) เด็กสามารถเล่นของเล่นชนิดนี้ได้ง่ายและเล่นได้ทุกแห่ง สามารถจำแนกกลุ่มของเล่นได้ 3 กลุ่ม คือ

4.1 ของเล่นที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือน (Housekeeping Toys) ของเล่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของคนและสิ่งของในครอบครัว เช่น ตุ๊กตา ชุดเครื่องครัวของเล่น โต๊ะ ตู้เย็น เตาอบ รถเข็นเด็กของเล่น

4.2 ของเล่นที่เป็นยานพาหนะ (Transportation Toys) ประกอบด้วยรถไฟ รถถัง รถบรรทุก และเรือของเล่น เป็นของเล่นที่เล่นได้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต

4.3 ของเล่นที่เป็นรูปสัตว์หรือตัวการ์ตูน (Animate Toys) ของเล่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของสัตว์คน และสิ่งสมมติทุกประเภท โดยมากของเล่นชนิดนี้จะทำจากพลาสติก และเด็กจะนิยมเล่นของเล่นที่มาจากตัวละครในการ์ตูนทางภาพยนตร์โทรทัศน์อย่างมาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ชนิดของของเล่นมีทั้งของเล่นสำเร็จรูปที่ได้รับการออกแบบ เพื่อช่วยฝึกทักษะความสามารถที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น ของเล่นส่งเสริมด้านคณิตศาสตร์ จะเป็นของเล่นที่เกี่ยวกับตัวเลข หรือภาพเรียงลำดับขนาด นอกจากนี้ยังมีวัสดุของจริง ได้แก่ ทราย โคลน น้ำ ที่สามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างดี

3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น

อุปกรณ์ของเล่นเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนั้นนอกจากผู้ปกครองของเด็กจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเลือกซื้อของเล่นที่ถูกต้องให้แก่เด็กแล้ว ยังต้องมีความรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นที่ทำการคัดสรรมาให้เด็กนั้น เป็นอย่างไร เพื่อความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวเด็กเอง

1. ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก เด็กปฐมวัยเป็นวัยของการเรียนรู้ และพัฒนาการที่มีความแตก

ต่างกันตามอายุปี การจัดหาและใช้อุปกรณ์ของเล่นต้องมีความละเอียดอ่อน เพื่อคัดสรรอุปกรณ์ที่เกิดประโยชน์จริงกับเด็ก ไม่เป็นการจัดหาที่ฟุ่มเฟือย ตัวอย่างของอุปกรณ์ของเล่นตามอายุของเด็กปฐมวัย มีดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541 : 15-17 ; อ้างอิงจาก Gilley and Gilley. (1980). *Early Childhood Development and Education*.)

อายุ 2 ½ ขวบ ของเล่นที่จำเป็นได้แก่ หนังสือมีภาพประกอบ ตุ๊กตา แป้งปั้น ลูกบอล รถลาก

อายุ 3 ขวบ เครื่องเล่นปีนป่าย ตัวต่อ อุปกรณ์วาดภาพ กรรไกรตัดกระดาษ ไม้บล็อก

อายุ 4 ขวบ บ้านใต้โต๊ะ บ้านจำลอง ภาพต่อ เครื่องดนตรี เครื่องครัว สะพานไต่ราว

อายุ 5-6 ขวบ อุปกรณ์เล่นน้ำเล่นทราย ดินน้ำมัน ถ้ำลอด เครื่องมือช่างไม้ จักรยาน 2 ล้อ

นวลปราง น่องใจ (2537. 79-82) กล่าวถึงของเล่นที่ควรให้เด็กเล่นตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด – 6 เดือน มีการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางสายตาและการได้ยิน ดังนั้นของเล่นต้องกระตุ้นสายตาและการได้ยิน เช่น พวงโมบาย ปลาตะเพียน สิ่งแขวนที่มีสีต่าง ๆ ทาสีให้ชัดเจน ของเล่นอ่อน ๆ ที่มีเสียงเมื่อถูกบีบ ของเล่นที่เด็กเขย่าแล้วมีเสียง

2. เด็กวัย 7 เดือน – 1 ปี ชอบเล่น มีการโต้ตอบการกระตุ้นด้วยเสียง แสง เด็กเริ่มรู้จักความกลัว อิจฉา รัก โกรธ และเป็นช่วงที่ฟันเด็กเริ่มขึ้น จะมีอาการคันเหงือก ดังนั้นของเล่นควรเป็นสิ่งที่ลากได้ ไซลาน ให้หมุนได้ ให้มีเสียงและกัดได้

3. เด็กวัย 1 ปี – 1 ปีครึ่ง จะมีปฏิกริยารุนแรงขึ้น โมโหง่าย หงุดหงิด ชอบขว้างปาของ ของเล่นควรทนทาน เพราะเด็กจะเล่นของและขว้างปา ถอดให้หลุดได้ ในช่วงนี้เด็กจะชอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ

4. เด็กวัย 2 ปี – 3 ปี ใช้ภาษาได้ดีขึ้น ยอมเล่นเป็นหมู่ ดังนั้นการเล่นเป็นหมู่ จะมีการแย่งกัน ชอบทำตัวเด่น มีการแข่งขันเป็นกันสำคัญ จึงต้องเริ่มสอนระเบียบวินัย ควรจัดกิจกรรมร้องเพลง นิทาน ชีต เขียนด้วยดินสอสี พับกระดาษอย่างง่าย ๆ

5. เด็กวัย 4 - 5 ปี มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกทางอารมณ์ที่มั่นคง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ชอบจำคำพูดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ชอบแสดงตามหนังโทรทัศน์ ของเล่นควรเป็นของเล่นจำลอง เช่น หม้อ ถ้วย ชาม ชุดเสื้อผ้าของผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่ให้เด็กเล่นสมมติ ของเล่นที่มีรูปทรงเรขาคณิต ดินน้ำมัน แป้ง

6. เด็กวัย 6 ปี เด็กชอบเล่นโลดโผนขึ้น ชอบการปีนป่าย ห้อยโหน ไม่ชอบฟังผู้ใหญ่ รู้จักวางแผนในการเล่นกับเพื่อน การเล่นเริ่มมีกฎเกณฑ์มากขึ้น และเล่นเป็นกลุ่ม ของเล่นควรเป็นของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง เครื่องเล่นช่างไม้ ไม้บล็อก อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดรูปและระบายสี เชือกสำหรับกระโดด

2. ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก สามารถจำแนกพัฒนาการเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (วราภรณ์ รักวิจัย, 2540 : 124-129)

2.1 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านร่างกาย ผู้ปกครองต้องจัดอุปกรณ์การเล่นที่ช่วยเสริมสร้าง และพัฒนากล้ามเนื้อทุกส่วน เพราะในเวลาที่เด็กมีการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายจะทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และมีการทำงานประสานกันอย่างดี ของเล่นที่ช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ ชิงช้า ไม้สั่น ส่วนของเล่นที่ใช้ในการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ การเล่นดินน้ำมัน ตัดกระดาษ หรือกิจกรรมประดิษฐ์

2.2 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การเล่นของเล่นเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจที่มั่นคง เพราะเมื่อเด็กเกิดความรู้สึกทางอารมณ์ กลัว อิจฉา โมโห เครียด ฯลฯ เด็กจะระบายอารมณ์เหล่านั้นออกมาทางการเล่น เช่น ทบดินน้ำมัน เตะบอล ฉีกกระดาษ หรือวาดรูปตามความรู้สึกของเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กคลายอารมณ์ และรู้จักค้นคว้าแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีความสุข

2.3 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านสังคม จะช่วยให้เด็กรู้จักเหตุผล รู้จักให้อภัยกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักรอและคอย สามารถจัดและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคม เช่น การที่เด็กรอเข้าคิวเล่นเครื่องเล่น ชิงช้า ม้าหมุน ไม้กระดก ฯลฯ การเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น

2.4 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการสังเกต ค้นคว้าสำรวจ ทดลองวัสดุของเล่น เช่น การเล่นดิน ททราย น้ำ จะทำให้เด็กเกิดทักษะในการพัฒนาประสาทสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กอย่างมาก

3. ลักษณะของเล่น ควรมีคุณสมบัติดังนี้

3.1 กระตุ้นเร้า อุปกรณ์ที่จัดใช้กับเด็กปฐมวัยต้องกระตุ้นพัฒนาการทางปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย การเลือกลักษณะของอุปกรณ์ที่มีศักยภาพต่อสัมผัส และการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญมาก อุปกรณ์ของเล่นควรเป็นสิ่งท้าทายสำหรับเด็กให้เด็กอยากเล่นทั้งคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มกับเพื่อน ขณะเล่นต้องได้คิด ต้องได้สัมผัสในหลายแง่หลายมุมของอุปกรณ์ เช่น ไม้บล็อก ททราย ของเล่นต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ง่ายต่อการจัดบริการ อุปกรณ์ที่ใช้ต้องมีความสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ติดตั้ง หากเป็นเครื่องเล่นสนามต้องทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ และแข็งแรง ทนต่อการปีนป่ายของเด็ก

3.3 สนองตอบหลายจุดประสงค์ อุปกรณ์ของเล่นที่ดีต้องมีความหลากหลายของจุดประสงค์ในการนำไปใช้ เช่น บล็อก ใช้สร้างบ้านได้ ทำถนนได้ กระตุ้นให้เด็กคิด เด็กกระทำ ภาพต่อเด็กอาจต้องเล่นคนเดียว แต่สามารถสร้างอิสระ สร้างภาษา สร้างความคิด และตรวจสอบตนเองได้

3.4 มีความหลากหลาย อุปกรณ์ของเล่นต้องช่วยในการสอน และพัฒนาการเรียนรู้ได้หลาย ๆ ด้าน เช่น ของเล่นรูปทรงเรขาคณิตใช้ในการสอนรูปร่าง ขนาด และจำนวน

3.5 ความต้องการจำเป็นและจำนวนเด็ก การเลือกใช้อุปกรณ์ของเล่นสำหรับเด็ก ถ้าตรงกับความต้องการจำเป็นของเด็กจะทำให้เกิดความคุ้มค่าของการใช้อย่างมาก อุปกรณ์บางอย่าง อาจสวย น่าใช้น่าเรียน แต่ไม่จำเป็นกับเด็กย่อมไม่มีประโยชน์ นอกจากนี้อุปกรณ์ของเล่นต้องมีจำนวนที่เพียงพอกับเด็กที่เล่นเป็นรายบุคคล หรือเล่นเป็นกลุ่มด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541 : 15-17 ; อ้างอิงจาก Gilley and Gilley. 1980. *Early Childhood Development and Education*)

4. ความปลอดภัยของของเล่น ประกอบด้วย (กันยา ลุมพิกานนท์. ม.ป.ป : 48)

4.1 วัสดุที่ใช้ผลิต ของเล่นเด็กควรผลิตจากวัสดุที่ปลอดภัยและไม่มีพิษ ทั้งโครงสร้างและส่วนผสมทางเคมี รวมทั้งส่วนผสมของสีที่ไม่มีตะกั่วเจือปนอยู่ด้วย

4.2 ส่วนประกอบต่าง ๆ ของของเล่น ควรผลิตให้แน่นหนา ไม่แตกแยกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ ต้องคำนึงถึงว่าเด็กเล็ก ๆ อาจกลืนหรือสำลักชิ้นส่วนเหล่านี้เข้าไปในหลอดลมหรือหลอดอาหาร นอกจากนี้ยังไม่ควรมีปลายแหลมหรือขอบคม อันอาจทำให้เด็กบาดเจ็บได้ง่าย

4.3 โครงสร้างแต่ละชนิดของของเล่นควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก โดยเฉพาะเครื่องเล่นที่ต้องใช้แรงห้อยโหน หรือปีนป่าย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดได้

5. ราคาของเล่น ผู้ปกครองควรพิจารณาเลือกซื้อของเล่นที่แพร่หลาย เด็กนิยมกันทั่ว ๆ ไป ผลิตได้ภายในประเทศ ราคาย่อมเยา แต่มีคุณภาพ คงทน และทำความสะอาดได้ง่าย ไม่ควรนำเอาราคาเป็นเกณฑ์ในการเลือกซื้อ ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นหลักสำคัญ (พิพัฒน์ และ นพมาศ ชูวรเวช. 2523 : 111)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถ้าผู้ปกครองทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นแต่ละชนิดสำหรับเด็กปฐมวัย และสามารถนำไปใช้พิจารณาคัดเลือกของเล่นที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับอายุ พัฒนาการของเด็ก ของเล่นมีลักษณะที่เหมาะสมกับเด็ก มีความปลอดภัย เด็กจะได้รับประโยชน์จากของเล่นที่ชื่นชอบ และตรงกับความต้องการของตนเอง ส่วนผู้ปกครองจะสามารถจัดหาของเล่นที่มีศักยภาพสูงได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง และมีคุณค่า สามารถเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี

3.4 หลักเกณฑ์การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

ของเล่นถือเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างมาก ดังนั้นผู้ปกครองและครูจึงมีบทบาทสำคัญในการเลือกของเล่นที่เหมาะสมแก่เด็ก ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกของเล่น ดังต่อไปนี้

1. เหมาะกับขนาดและวัยของเด็ก
2. มีความมั่นคง ไม่แตกสลายง่าย ทนฟ้า ทนฝน
3. ทำด้วยวัสดุที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก อาจทำด้วยไม้ พลาสติก หรือเหล็ก ให้ระวังวัสดุที่มีสารตะกั่วเจือปน หรือติดไฟได้ง่าย
4. มีความปลอดภัย ไม่มีเส้นเอ็น หรือความคมที่จะเป็นภัยต่อเด็ก ห้ามใช้ของเล่นที่ทำด้วยแก้ว เพราะอาจแตกและเป็นอันตรายต่อเด็ก
5. สีสดใสสวยงาม
6. มีการวางระบบออกแบบที่ดี เล่นได้หลายคนและหลายจุดประสงค์
7. หาซื้อได้ง่ายด้วยราคาประหยัด หรืออาจทำขึ้นมาได้เอง
8. มีวิธีการใช้อย่าง ง่าย ไม่ยุ่งยาก
9. มีลักษณะเร้าใจเด็กให้อยากรู้อยากเห็น สนใจ ชวนให้คิดคำนึง ส่งเสริมให้เด็กเล่นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยสร้างจินตนาการและแก้ปัญหา
10. ควรได้มีการทดลองใช้ แล้วมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง (โดยปกติบริษัทผู้ผลิตจะต้องทำการวิจัยประเมินผลให้ดีเสียก่อนก่อนผลิตออกจำหน่าย)
11. ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวและการใช้มือ

12. ช่วยพัฒนาวิธีการที่จะให้เด็กอยากอ่าน เขียน และทราบตัวเลข

13. ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เป็นตัวของตัวเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม และสัมพันธ์ภาพกับ

สังคม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2521 : 51-52)

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 97-98) กล่าวว่า ของเล่นที่เลือกมาใช้กับเด็กปฐมวัยต้องเป็นไปตาม
เกณฑ์ในประเภทต่อไปนี้

1. เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ในเรื่องขนาด รูปร่าง ในหรือนอกอาคาร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

1.1 ความสนใจของเด็ก

1.2 ปรับให้ใช้ได้มากกว่าความมุ่งหมายข้อเดียวมากกว่าเด็กคนเดียว หรืออายุระดับเดียว

1.3 ทนทานต่อการใช้อย่างสมบุกสมบัน

1.4 ได้มาตรฐานในเรื่องอนามัยและความปลอดภัย

1.5 ส่งเสริมการกระทำที่ทำให้สำเร็จได้ในเวลารวดเร็วสำหรับเด็กที่อายุน้อยและให้เด็กที่โตกว่า

เกิดความพอกเพียรที่จะเล่น

1.6 พิจารณาความแตกต่างของอายุ

1.7 รวมของเล่นที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ

1.8 ให้ของเล่นอย่างหนึ่ง เช่น ไม้ บล็อก หรือสี เล่นได้ตั้งแต่เล็ก ๆ จนโตขึ้น

2. ช่วยเด็กให้มีสมรรถภาพที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในโลก

2.1 สร้างความเข้าใจต่าง ๆ ตามระดับของเด็กแต่ละคน

2.2 ส่งเสริมทักษะในการอ่าน เขียน และเล่น เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น ความสนใจ

2.3 ความสามารถของเด็กช่วยให้เขาพร้อมสำหรับความเจริญเติบโตในระดับถัดไป

2.4 เชื่อเชิญให้อยากสำรวจทั้งในด้านศิลปะ และวิทยาศาสตร์

2.5 ส่งเสริมกำลัง ทักษะ ช่วยให้ตาและมือประสานกัน

3. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ

3.1 ให้โอกาสที่จะปรึกษา พูดโต้ตอบกับคนอื่น ๆ

3.2 ให้เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นคนเดียวได้

4. ปลุกเร้าจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

4.1 ส่งเสริมให้แสดงความรู้สึก ความคิด

4.2 เส้นสี สัตว์ส่วน หน้าตาทั่วไปนาดู น้าฟ้ง และน้าจับจ้อง เน้นให้อยากใช้ทดลอง

4.3 ช่วยเด็กให้มีชีวิตชีวา และทำให้ประสบการณ์ชัดเจน

นวลปราง น่องใจ (2537 : 78) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเลือกของเล่น ดังนี้

1. เป็นของเล่นที่เหมาะสมกับวัย และดึงดูดความสนใจของเด็ก
2. เป็นของเล่นที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และช่วยฝึกทักษะเกี่ยวกับสัมผัสทั้ง 5 ของเด็ก
3. เป็นของเล่นที่ช่วยฝึกทักษะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและการทำงานประสานกันระหว่างส่วนต่างๆ

ของร่างกาย

4. เป็นของเล่นที่สามารถร่วมเล่นกันได้หลายคน ระหว่างคนในครอบครัว หรือกลุ่มเพื่อน ๆ

5. เป็นของเล่นที่ไม่มีอันตรายต่อเด็ก เช่น มีความแหลมคมจนอาจทำอันตรายต่อเด็ก หรือมีสารพิษ เจือปนอยู่ในวัสดุที่นำมาใช้ประดิษฐ์

6. มีความทนทานสามารถทำความสะอาดได้ และควรมีราคาย่อมเยา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นต้องเป็นของเล่นที่ปลอดภัย เหมาะสมกับ อายุของเด็ก และสามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก เพื่อกระตุ้นพัฒนาการทุกด้าน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับบุคคลอื่น ทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างดี

3.5 การเก็บรักษาของเล่น

อรุณรัตน์ ฉายศิลป์ไชย (2537 : 93–95) กล่าวว่า การเก็บรักษาของเล่นให้เข้าที่ ถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่างหนึ่งสำหรับการเติบโตของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการฝึกให้เด็กรู้จักดูแลบ้าน ฝึกความรับผิดชอบให้กับเด็ก นอกจากนี้ยังทำให้บ้านมีระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นผู้ปกครองควรตั้งกฎเกณฑ์การเก็บรักษาของเล่น เพื่อให้เด็กปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. หลังจากเล่นของเล่นชนิดหนึ่งเสร็จ ให้เด็กเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อยก่อนที่จะไปเริ่มเล่นอีกชนิดหนึ่ง
2. กำหนดสถานที่ซึ่งเหมาะสมสำหรับของเล่นชิ้นนั้นและสถานที่เก็บ เช่น ลูกบาสเกตบอลควรเล่น

ที่สนามหลังบ้าน และเก็บไว้ในกล่องเครื่องกีฬา

3. ติดตั้งชั้นวางของหรือตู้ใส่ของไว้ในห้องของเด็ก เพื่อเป็นที่ให้เขาเก็บของเล่นให้เป็นระเบียบรวม ทั้งจัดหาลังหรือถุงใส่ของให้กับเด็กด้วย

4. กำหนดว่าของชิ้นใดใส่กล่องไหนและวางไว้ที่ใด เพื่อที่จะค้นหาได้ง่ายหรืออาจติดฉลากสติ๊กเกอร์ เพื่อบอกว่ากล่องใดเก็บอะไร

5. กำหนดช่วงเวลาก่อนนอนให้เป็นช่วงเก็บของเล่นโดยการถือตะกร้าใบใหญ่เดินไปรอบบ้าน เพื่อ รวบรวมของเล่นทั้งหมด เป็นการสร้างระเบียบวินัยให้แก่เด็ก ของเล่นที่สะสมไว้เป็นเวลาหลายปี อาจมีการทิ้ง บ้าง และบางส่วนเก็บไว้ การเลือกสิ่งใดควรทิ้งนั้นควรให้โอกาสเด็กเลือกอย่างประนีประนอม

สรุปได้ว่า เมื่อเด็กเล่นของเล่นแล้ว ผู้ปกครองควรแนะนำให้เด็กรู้จักเก็บของเล่นให้เรียบร้อย ฝึกให้ เด็กมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ รู้คุณค่าของของเล่น มีความรับผิดชอบ ทั้งยังช่วยถนอมของเล่นให้มีอายุการ ใช้งานยาวนานอีกด้วย

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไฟเทลสัน และรอส (Fietelson and Ross. 1973 : 202–223) ได้ทำการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มนักเรียน ระดับก่อนเข้าเรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการสอน กลุ่มที่ได้รับการ สอนให้เล่นเครื่องดนตรี กลุ่มที่ได้รับการสอนและชักนำให้เล่นดนตรีในบริเวณที่มีผู้สอนคอยดูแล และกลุ่มที่ นอกจากจะเล่นอยู่ในบริเวณที่มีผู้สอนให้การแนะนำแล้ว ยังได้รับคำชี้แนะในการเล่นสร้างเรื่องด้วย ผลวิจัย พบว่า กลุ่มที่มีคะแนนสูงที่สุด ในการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และวัดพัฒนาการลำดับขั้นการเล่นของ เด็ก

การวิจัยของเลฟวิงเจอร์ (Lovinger. 1974 : 313–320) พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการแนะนำเกี่ยว กับการเล่น มีพัฒนาการในการเล่นอยู่ในลำดับขั้นที่สูงขึ้น และพัฒนาการการใช้ภาษาก็ดีขึ้นมากด้วย

ซอลท์ส และจอห์นสัน (Saltz and Johnson. 1974 : 623–630) ทำการศึกษาวิจัย โดยแนะนำเด็ก เกี่ยวกับการเล่นสร้างเรื่อง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนของเด็กกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการสอน เกี่ยวกับการเล่น ปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูงขึ้นมากในการทดสอบเชาวน์ปัญญา การทดสอบความจำ

เกี่ยวกับลำดับขั้นของเรื่อง และการทดสอบทักษะในการเล่าเรื่อง รวมทั้งคะแนนเกี่ยวกับพัฒนาการลำดับขั้นการเล่นที่สูงขึ้นด้วย

อารมณ ทักษิณ (2526 : 56–58) ได้ศึกษาความสามารถในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ ของเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4–6 ปี จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการเล่นที่ใช้อุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเล่นโดยตรง มีระดับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน สูงกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเล่นที่ใช้อุปกรณ์พื้นบ้าน

อิชยา แสงบรรเจิดศิลป์ (2538 : 57–88) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยอายุ 3–4 ปี ที่เรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ด้วยการเล่นไม้บล็อก ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า เด็กกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมไม้บล็อกแบบเต็มรูปแบบมีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมไม้บล็อกแบบปกติ

วราภรณ์ แก้วแย้ม (2540 : 80–84) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนามโดยใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ ใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ประกอบบัตรภาพ และการเล่นเครื่องเล่นสนามปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่เด็กอายุ 5–6 ปี ที่กำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 45 คน พบว่า เด็กปฐมวัยกลุ่มที่ใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ประกอบบัตรภาพ มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยกลุ่มที่ใช้คำถามทางคณิตศาสตร์กับเด็กปฐมวัยกลุ่มที่เล่นเครื่องเล่นสนามปกติ และเด็กปฐมวัยกลุ่มที่ใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ มีความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยกลุ่มที่เล่นเครื่องเล่นสนามปกติ

จากผลการศึกษาต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นว่า ความสามารถทางสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยการใช้ของเล่น

สรุปเอกสารสู่การวิจัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็ก และการสร้างพื้นฐานของชีวิตเด็ก (ทศนา แคมมณี. 2535 : 57–58) สิ่งที่คุณปกครองปฏิบัติต่อเด็ก อันได้แก่ การเลี้ยงดู การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูก และสภาพครอบครัว มีส่วนสร้างให้เด็กพัฒนาพฤติกรรม

ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การเลี้ยงดูเด็กจะไม่เฉพาะแต่การอบรม การดูแล แต่ยังหมายถึงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้วย ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านทักษะทางกาย สติปัญญา หรือสังคม สิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองจะส่งเสริมเด็กได้ คือ การ让孩子เรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเล่น และการใช้ของเล่น ซึ่ง เกษลดา มานะจติ (2529 : 2-3) ให้ความสำคัญของการเล่นของเด็กว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดทักษะทางสังคม เกิดความแข็งแรงสมบูรณ์ และคลายเครียด วิธีการเล่นมีหลายชนิด อาจจะเล่นคนเดียว เล่นกับเพื่อน หรือเล่นกับกลุ่มบุคคลอื่น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการเล่นแบบใดก็ตาม จะพบว่าสื่อของการเล่น ซึ่งได้แก่ ของเล่น เป็นตัวสำคัญต่อการพัฒนาเด็กในทุกด้าน วัสดุของเล่นมีหลายชนิด แต่ละชนิดจะให้ผลต่อเด็กต่างกัน (Johnson, Christie & Yawkey. 1987 : 169-177) ได้จำแนกไว้ 4 ประเภท ได้แก่ วัสดุของเล่นประเภทการสอน วัสดุของจริง วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง และของเล่นจำลอง ซึ่งความหลากหลายของของเล่นดังกล่าว ผู้จัดหาให้ อันได้แก่ ผู้ปกครองจะต้องเข้าใจการเลือกของเล่นที่เหมาะสมกับตัวเด็ก ได้แก่ อายุ วุฒิภาวะ การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เป็นต้น ด้วยลักษณะเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาว่าผู้ปกครองมีวิธีการและให้ความสนใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างไร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียนอนุบาลที่เป็นของเอกชนที่มีปริมาณเด็ก 100 คนขึ้นไป เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต 288 โรงเรียน มีผู้ปกครองทั้งสิ้น 66,740 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2543)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียนอนุบาลที่เป็นของเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 สุ่มเขต ตามระบบโควตา (Quota) ร้อยละ 20 สามารถแบ่งเขตได้สำนักงานเขตทั้งหมด 10 เขต

2.2 จากเขตสุ่ม 10 เขต เลือกสุ่มโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีปริมาณเด็กตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random

Sampling) จากการจับสลากได้โรงเรียนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน หลังจากนั้นจึงกำหนดเกณฑ์จำนวนประชากรตามตารางที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรของทาโร ยามาเน (Yamane) ที่ 95 % ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ (α) และคำนวณค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม $\pm 5\%$ ประชากรมากกว่า 50,000 คน ควรมีก่อนสุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 400 คน (อุทุมพร จามรมาน. 2537 : 30) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนของผู้ปกครองโรงเรียนละ 63 คน จาก 10 โรงเรียน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 630 คน

2.3 สุ่มผู้ปกครองแต่ละชั้นเรียน โดยกำหนดให้ครูประจำชั้นจากอนุบาล 1, 2 และ 3 ชั้นละ 1 คน เป็นผู้เลือกผู้ปกครองจากห้องเรียนในความดูแลของตนมาห้องละ 21 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1

เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองประกอบด้วย อายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2

เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง 5 ประการ เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 60 ข้อ โดยแยกเป็นคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาได้แก่

1. ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	จำนวน 12 ข้อ
2. ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	จำนวน 12 ข้อ
3. ลักษณะของเล่น	จำนวน 12 ข้อ
4. ความปลอดภัยของของเล่น	จำนวน 12 ข้อ
5. ราคาของเล่น	จำนวน 12 ข้อ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ข้อความที่มีความหมายเชิงนิมิต ถ้ากลุ่มตัวอย่างทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

4 หมายความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

3 หมายความว่า เห็นด้วยมาก

2 หมายความว่า เห็นด้วยน้อย

1 หมายความว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

2. ข้อความที่มีความหมายเชิงนิเสธ ถ้ากลุ่มตัวอย่างทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

4 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยมากที่สุด

3 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยมาก

2 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยน้อย

1 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด

ในแบบสอบถามชุดนี้ สามารถจำแนกข้อคำถามที่มีความหมายเชิงนิมิต และเชิงนิเสธ ดังนี้

หมวด	รายการ	ข้อคำถามเชิงนิมิต	ข้อคำถามเชิงนิเสธ
1	ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	ข้อที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, และ 11	ข้อที่ 3, 9, 10 และ 12
2	ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	ข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10	ข้อที่ 11 และ 12
3	ลักษณะของเล่น	ข้อที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 และ 12	ข้อที่ 5 และ 11
4	ความปลอดภัยของของเล่น	ข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11 และ 12	ข้อที่ 9
5	ราคาของเล่น	ข้อที่ 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 และ 12	ข้อที่ 1, 4 และ 8
รวม		48 ข้อ	12 ข้อ

ตอนที่ 3

เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกมากกว่า 1 ตัวเลือก ดังนี้ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ โฆษณา ครู เพื่อน และอื่น ๆ

ตอนที่ 4

เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended) ให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้ครอบคลุมปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นตามความเหมาะสมกับอายุของเด็ก ประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของเล่น ความปลอดภัยของของเล่น และราคาของเล่น โดยแบ่งเป็นด้านละ 15 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 75 ข้อ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบข้อคำถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นผู้บริหาร และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

- 1) ดร. วรนาท รักสกุลไทย โรงเรียนเกษมพิทยา
- 2) ผศ. อัญชลี ไสยวรรณ สถาบันราชภัฏพระนคร
- 3) อาจารย์วัฒนา ปุณณฤทธิ สถาบันราชภัฏพระนคร

4. จากผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การตัดสินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ถ้า 2 ใน 3 ท่าน เห็นตรงกันจะเก็บข้อรายการของแบบสอบถามนั้นไว้ ซึ่งจากผลการตรวจพบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้มี

การแก้ไข และคัดข้อคำถามออกจากแบบสอบถามทั้งหมด 75 ข้อ คงเหลือทั้งสิ้น 60 ข้อ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล โรงเรียนเสสะเวชวิทยา ที่ไม่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในข้อ 5 ไปคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.84

7. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง เป็นผู้ปกครอง 630 คน จากจำนวน 10 เขต 10 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือของผู้วิจัยส่งไปยังผู้บริหารโรงเรียน พร้อมแนบแบบสอบถามให้กับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต ตั้งแต่วันที่ 7 – 25 มกราคม 2545 จำนวน 630 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 568 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.16 โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดตามเก็บด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบน และตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ เพื่อกำหนดเป็นข้อมูล

ที่จะนำไปวิเคราะห์ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความแตกต่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC⁺ (Statistical Package for The Social Science) เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ดังนี้

2.1 คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่ทั้งหมด}} \times 100$$

2.2 หาค่าเฉลี่ย (ล้วน สายยศและอังคณา สามยศ. 2536 : 59 - 63)

คะแนนเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ X แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้ปกครองในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 64)

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

N แทน จำนวนผู้ปกครองในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2.4 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient)

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 170)

$$\alpha = \frac{N}{N - 1} \left(1 - \frac{\sum S \frac{2}{i}}{S \frac{2}{t}} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	N	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S \frac{2}{i}$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	$S \frac{2}{t}$	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2.5 สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองที่มีต่อวิธีการเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปฐมวัย จำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจ โดยใช้ F-test แบบ One Way ANOVA

2.6 เกณฑ์การพิจารณาระดับการตัดสินใจของผู้ปกครองที่มีต่อการเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปฐมวัย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึง ใช้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ใช้มาก

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ใช้น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ใช้น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลเอกชนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน F – distribution

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าสถิติร้อยละ
2. ข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นและเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง ใช้ค่าสถิติ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบนัยสำคัญ
3. ข้อมูลปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่น ใช้ค่าสถิติร้อยละ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักการเลือกของเล่น ดังนี้ ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของเล่น ความปลอดภัยของของเล่น และราคาของเล่น

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการแจกแจงแบบสอบถามที่ส่งถึงผู้ปกครองจำนวน 630 ฉบับ ซึ่งได้รับคืน โดยสมบูรณ์จำนวน 568 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.16 จำแนกเป็นคำตอบของบิดา 135 ฉบับ หรือร้อยละ 23.80 คำตอบของมารดา 419 ฉบับ หรือร้อยละ 73.80 และเป็นผู้ปกครองอื่น ๆ 14 ฉบับ หรือร้อยละ 2.50 ปราบกฎผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละของปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองจำนวน 568 คน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
<u>อายุ</u>		
20 – 30 ปี	65	11.40
31 – 40 ปี	387	68.10
41 ปีขึ้นไป	116	20.40
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ประถมศึกษา	11	1.90
มัธยมศึกษา	53	9.30
ประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่า	74	13.00
ปริญญาตรี	355	62.50
ปริญญาโท	70	12.30
ปริญญาเอก	5	0.90
<u>อาชีพ</u>		
รับราชการ	56	9.90
รัฐวิสาหกิจ	40	7.00
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	181	31.90
รับจ้าง	167	29.40
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	101	17.80
อื่น ๆ (อาชีพอิสระ)	23	4.00
<u>ฐานะเศรษฐกิจ</u>		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	2	0.40
5,001 – 10,000 บาท	42	7.40
10,001 – 30,000 บาท	153	26.90
30,001 – 50,000 บาท	171	30.10
มากกว่า 50,000 บาท	200	35.20

จากตาราง 1 พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 387 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 โดยมากระดับการศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 มีอาชีพประกอบธุรกิจมากที่สุด จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 และฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนระดับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย จำแนกตามปัจจัย

ปัจจัยการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ความปลอดภัยของของเล่น	3.50	0.31	มากที่สุด
ลักษณะของเล่น	3.08	0.31	มาก
ประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็ก	2.96	0.30	มาก
ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	2.89	0.24	มาก
ราคาของเล่น	2.88	0.26	มาก
รวม	3.06	0.21	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ปกครองใช้องค์ประกอบปัจจัยการตัดสินใจทุกด้านในระดับมาก และที่ใช้น้อยที่สุด คือ ราคาของเล่น

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน

3.1 จำแนกตามอายุ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ดังตาราง 3

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามอายุ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3 และทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวทดสอบ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย จำแนกตามอายุ

ปัจจัยการตัดสินใจ	20 – 30 ปี		31 – 40 ปี		41 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	2.84	0.22	2.89	0.25	2.91	0.24
ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	2.91	0.29	2.97	0.31	2.95	0.30
ลักษณะของเล่น	3.11	0.25	3.08	0.32	3.06	0.32
ความปลอดภัยของของเล่น	3.44	0.31	3.50	0.32	3.52	0.29
ราคาของเล่น	2.87	0.23	2.88	0.26	2.86	0.28

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่าผู้ปกครองทุกกลุ่มอายุเลือกของเล่น โดยเน้นปัจจัยด้านความปลอดภัยของของเล่นสูงสุด คะแนนเฉลี่ย 3.44, 3.50 และ 3.52 ตามลำดับกลุ่มอายุ โดยเฉพาะผู้ปกครองกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.52$)

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ

แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.004	.002	.510
ภายในกลุ่ม	565	23.901	.004	
รวม	567	23.944		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยจำแนกตามอายุของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่อายุต่างกัน มีระดับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ดังตาราง 5

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามการศึกษา ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5 และทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวทดสอบ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปฐมวัย จำแนกตามการศึกษา

ปัจจัยการตัดสินใจ	ประถม		มัธยม		ประกาศนียบัตร		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
	ศึกษา		ศึกษา		หรือเทียบเท่า							
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	2.87	0.26	2.80	0.26	2.86	0.23	2.90	0.23	2.89	0.25	3.12	0.32
ประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็ก	2.79	0.36	2.88	0.33	2.99	0.34	2.96	0.30	2.97	0.28	3.30	0.13
ลักษณะของเล่น	3.08	0.17	3.05	0.32	3.05	0.33	3.09	0.31	3.05	0.32	3.48	0.30
ความปลอดภัยของของเล่น	3.45	0.47	3.44	0.34	3.45	0.35	3.51	0.29	3.54	0.31	3.78	0.14
ราคาของเล่น	2.90	0.29	2.86	0.26	2.89	0.26	2.87	0.26	2.92	0.25	2.87	0.009

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ปกครองทุกระดับการศึกษาเลือกของเล่นโดยเน้นปัจจัยด้านความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.44 - 3.78$) โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.78$)

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง จำแนกตามการศึกษา

แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	.516	.103	2.476
ภายในกลุ่ม	562	23.428	0.004	
รวม	567	23.944		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่ระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

3.3 จำแนกตามอาชีพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ดังตาราง 7

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามอาชีพ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 7 และทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามอาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวทดสอบ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปฐมวัย จำแนกตามอาชีพ

ปัจจัยการตัดสินใจ	รับราชการ		ประกอบธุรกิจส่วนตัว		รัฐวิสาหกิจ		รับจ้าง		แม่บ้าน		อื่นๆ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	2.92	0.25	2.89	0.24	2.90	0.25	2.90	0.25	2.84	0.23	2.93	0.19
ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	2.93	0.24	2.97	0.34	2.92	0.33	2.96	0.30	2.95	0.27	3.09	0.32
ลักษณะของเล่น	3.06	0.32	3.05	0.33	3.08	0.30	3.07	0.30	3.12	0.30	3.22	0.25
ความปลอดภัยของของเล่น	3.54	0.30	3.48	0.33	3.42	0.36	3.51	0.29	3.51	0.30	3.55	0.28
ราคาของเล่น	2.87	0.29	2.88	0.28	2.85	0.22	2.87	0.26	2.88	0.25	2.89	0.21

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ปกครองทุกอาชีพมีความเห็นว่าการเลือกของเล่นควรเน้นความปลอดภัยของของเล่นสูงสุด ($\bar{X} = 3.55$)

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของ
ผู้ปกครอง จำแนกตามอาชีพ

แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	.172	.003	.812
ภายในกลุ่ม	562	23.772	.004	
รวม	567	23.944		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่อาชีพต่างกัน มีระดับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

3.4 จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ดังตาราง 9

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 9 และทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวทดสอบ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปฐมวัย จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ

ปัจจัยการตัดสินใจ	ต่ำกว่า 5,000 บาท		5,001- 10,000 บาท		10,001- 30,000 บาท		30,001- 50,000 บาท		มากกว่า 50,000 บาท	
	$\bar{X}$ S.D.		$\bar{X}$ S.D.		$\bar{X}$ S.D.		$\bar{X}$ S.D.		$\bar{X}$ S.D.	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	2.71	0.41	2.85	0.24	2.88	0.23	2.87	0.24	2.91	0.24
ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	3.38	0.18	2.96	0.34	2.96	0.31	2.92	0.29	2.99	0.31
ลักษณะของเล่น	3.38	0.18	3.08	0.30	3.08	0.31	3.02	0.32	3.12	0.30
ความปลอดภัยของของเล่น	3.63	0.41	3.37	0.40	3.50	0.33	3.48	0.31	3.54	0.28
ราคาของเล่น	2.79	0.29	2.88	0.26	2.89	0.26	2.86	0.28	2.87	0.24

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ปกครองทุกฐานะเศรษฐกิจมีความเห็นว่าการเลือกของเล่นควรเน้นความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด โดยเฉพาะผู้ปกครองกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาท เลือกโดยเน้นความปลอดภัยของของเล่นสูงสุด ($\bar{X} = 3.63$) ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้ระดับ 5,001 – 10,000 บาท และ 30,001 – 50,000 บาท อยู่ระดับมาก

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจ

แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	.340	.008	2.025
ภายในกลุ่ม	563	23.604	.004	
รวม	567	23.944		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่ฐานะเศรษฐกิจต่างกัน มีระดับการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าจำนวน ค่าร้อยละ และค่าการจัดอันดับของคะแนน

ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก ปรากฏผลดังแสดงใน

ตาราง 11

ตาราง 11 จำนวน ร้อยละ และอันดับของปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพล	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
ต่อการตัดสินใจเลือกของเล่น			
โทรทัศน์	479	84.30	1
โฆษณา	358	63.00	2
การชักจูงจากบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน เป็นต้น	287	50.50	3
สิ่งพิมพ์	214	37.70	4
อื่น ๆ เช่น สมัณนิยม, บังเอิญพบตามห้างฯ เป็นต้น	70	12.30	5
วิทยุ	38	6.70	6

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 พบว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครองเป็นอันดับแรก ร้อยละ 84.30 อันดับรองลงมา คือ การโฆษณา ร้อยละ 63.00 และต่ำสุด คือ วิทยุ ร้อยละ 6.70

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลเอกชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีระดับขั้นของการวิจัยและสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ใช้เป็นหลักในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองดังนี้ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียนอนุบาลที่เป็นของเอกชนที่มีจำนวนเด็ก 100 คนขึ้นไป เขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต 288 โรงเรียน มีผู้ปกครองทั้งสิ้น 66,740 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2543)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียนอนุบาล

เอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยมีจำนวนของผู้ปกครองโรงเรียนละ 63 คน จาก 10 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 630 คน สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 568 คน คิดเป็นร้อยละ 90.16

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

4 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง 5 ด้าน คือ ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของเล่น ความปลอดภัยของของเล่น และราคาของเล่น มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.84 ข้อคำถามในแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง ประกอบด้วยอายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง 5 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย พร้อมแนบแบบสอบถามให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 7 – 25 มกราคม พ.ศ. 2545 แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จากผู้ปกครองจำนวน 568 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 387 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 โดยมากระตือรือร้นการศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 และฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 ให้ความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเลือกของเล่นดังนี้

1. ปัจจัยด้านการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด คือ ความปลอดภัยของของเล่น และเมื่อเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจตามปัจจัยพื้นฐานแล้ว พบว่าไม่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กสูงสุด ร้อยละ 84.30 คือ สื่อโทรทัศน์ รองลงมา คือ การโฆษณา ร้อยละ 63.00 และอันดับสุดท้าย ร้อยละ 6.70 คือ วิทยุ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองใช้ปัจจัยในการเลือกของเล่นทั้งหมดตามลำดับดังนี้ 1) ความปลอดภัยของของเล่น 2) ลักษณะของเล่น 3) ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก 4) ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก และ 5) ราคาของเล่น โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นตามปัจจัยพื้นฐานแล้ว พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญกับความเหมาะสมกับอายุของเด็ก ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของเล่น ราคาของเล่น และความปลอดภัยของของเล่นระดับมากถึงมากที่สุด สามารถอภิปรายได้ว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญของเล่นที่มีผลต่อเด็ก โดยเฉพาะ

ด้านความปลอดภัยของของเล่นเป็นอันดับแรก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเห็นว่าเด็กปฐมวัยยังอยู่ในวัยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ยังแยกไม่ได้ว่าอะไรดี ไม่ดี ควรหรือไม่ควรเล่น และเป็นวัยที่สนใจทุกสิ่งทุกอย่างใกล้ตัว ชุกชน พอหยิบจับอะไรก็เอาเข้าปาก อาจทำให้เด็กได้รับอันตรายจากของเล่นได้ เช่น ของเล่นที่มีสี สีสันสดใส จะเป็นอันตรายต่อเด็กมาก หากใช้ที่เป็นพิษมีสารตะกั่วเจือปนอยู่ เมื่อเด็กเอาของเล่นเข้าปากดูดอม สีจะหลุดลอกเข้าปากไปด้วยทำให้สารตะกั่วเข้าไปสะสมอยู่ในตัวเด็ก เด็กจะมีการเคลื่อนไหว อาเจียน โสโครก หากสารตะกั่วสะสมในร่างกายมากๆ เด็กจะแคะแสร้งและกระดูก ในที่สุดเด็กอาจกลายเป็นปัญญาอ่อนได้ ในกรณีที่ของเล่นทำจากไม้ ขัดไม่เรียบ อาจมีเส้นตำมือตำนิ้วเด็กได้ ของเล่นบางอย่างมีส่วนประกอบที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ เช่น มีสปริงหนีบนิ้วเด็ก ดังนั้นของเล่นที่ดีไม่ควรจะมีคมที่อาจบาดมือเด็กได้ ไม่ควรจะเป็นของเล่นที่ทำจากวัสดุจำพวกพลาสติกแข็งที่อาจแตกหัก หรือทำด้วยไม้มีเส้นที่บาดมือเด็กได้ และไม่ควรมีขนาดเล็กที่เด็กหยิบฉวยเข้าปากได้ง่าย ซึ่งอาจจะทำให้ติดคอเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ รวมทั้งสิ่งที่ใช้กับของเล่นสำหรับเด็กจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่มีตะกั่วเจือปนอยู่ด้วย (พูนสุข บุญยสวัสดิ์. 2535 : 106) ทั้งนี้เพื่อป้องกันอันตรายจากของเล่นที่มีต่อเด็ก ทั้งที่เป็นอันตรายโดยตรงหรือที่เป็นอันตรายโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดจาก 1) การเล่นผิดจุดประสงค์ เช่น การเล่นเลียนแบบจากโทรทัศน์หรือชีวิตจริง โดยอาจเล่นเลียนแบบจริงเพื่อจะทำเสียงรบกวนดับเพลิง 2) การเล่นไม่เหมาะสมกับอายุ ส่วนใหญ่มาจากพี่ชุกชนหรือเห็นพี่เล่นแล้วอยากเล่นด้วย เช่น เล่นไม้กระดกด้วยการยืนบนไม้ พอไม้กระดกก็ตกลงมาหัวฟาดพื้นเป็นอันตราย 3) การเล่นในที่อันตราย เช่น เล่นในที่สูง เล่นน้ำ เล่นในถนน โดยขาดการดูแลที่ใกล้ชิดจากผู้ใหญ่ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 124) ประกอบกับข่าวสารที่เผยแพร่จากสื่อมวลชนที่บ่งชี้ถึงอันตรายของของเล่นอาจเป็นผลเตือนผู้ปกครองให้สนใจความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองแล้ว พบว่าผู้ปกครองที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะเศรษฐกิจต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันถึงแม้บุคคลในสังคมบางกลุ่มจะขาดโอกาสในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ หรือฐานะเศรษฐกิจ แต่บุคคลสามารถรับความรู้ผ่านทางการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ในสังคม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ ฯลฯ จึงเป็นเหตุให้การตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครองมีความสอดคล้องใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการ

วิจัยของ ศรีญ ดติยากิตติ (2544 : 86) ซึ่งวิจัยพบว่าผู้ปกครองที่มีเพศ ระบุอายุ และจำนวนบุตรต่างกัน มีเจตคติต่อของเล่นไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยตามปัจจัยพื้นฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป และผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกสนใจเรื่องความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด เพราะผู้ปกครองกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีประสบการณ์ในชีวิตมาก มีความรับผิดชอบสูง มีแนวโน้มที่จะเข้าใจลูกและมีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ดี (วรารณ รักรวิชัย. 2540 : 32) ส่วนผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจเรื่องความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงจะให้ความสำคัญ และเอาใจใส่ต่อการเล่นของลูก แนะนำการเล่นที่ก่อให้เกิดปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ (พชรวรรณ จันทรางศุ. 2535 : 63) แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ความสนใจต่อประโยชน์ที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กน้อยกว่าด้านอื่นๆ แต่อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเข้าใจว่าการเล่นของเล่นเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสุข สนานเพลิดเพลิน เป็นการใช้เวลาว่างของเด็กให้หมดไปเท่านั้น และไม่ค่อยสนใจว่าเด็กจะเล่นอะไร มักปล่อยให้เด็กเล่นตามธรรมชาติ (ฉวีวรรณ จึงเจริญ. 2531 : 43) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลี (Lee. 1997) ที่ศึกษาพบว่ามารดาส่วนใหญ่เชื่อว่าของเล่นมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการด้านสติปัญญา สังคม และร่างกายของบุตรของตนอยู่ในเกณฑ์ดี แต่จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันที่มีต่อของเล่นจะเห็นว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาดำเนินมาตรฐานในการประเมินคุณค่าและประโยชน์ของของเล่นที่จำหน่ายอยู่ต่ำกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูง อีกประการหนึ่งผู้ปกครองที่มีอาชีพอื่นสนใจความปลอดภัยของของเล่นมากที่สุด เพราะผู้ปกครองกลุ่มนี้ไม่ได้ทำงานประจำ จึงมีเวลาว่างที่มีโอกาสได้เล่นอยู่กับลูกได้มาก สามารถสร้างความใกล้ชิดกับลูกในขณะที่เด็กเล่นของเล่นได้ ซึ่งทำให้ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ปกครองที่มีอาชีพอื่นก่อนข้างสูง โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัย (วรารณ รักรวิชัย. 2540 : 32) ส่วนผู้ปกครองที่มีอาชีพแม่บ้าน/พ่อบ้าน และผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ให้ความสำคัญเหมาะสมกับอายุของเด็กน้อยกว่ากลุ่มอื่น เพราะผู้ปกครองกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ต้องการให้เด็กเล่นของเล่นสูงกว่าอายุจริงของเด็ก อาจเนื่องจากเข้าใจว่าจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่สูงขึ้น ซึ่งที่จริงแล้วเด็กควรจะได้เล่นของเล่นที่สร้างเสริมสติปัญญาในระดับที่เหมาะสมกับวัยของตน จึงจะทำให้เด็กมี

พัฒนาการตามวัยที่ถูกต้อง (นิตยา ประพตติกิจ. 2539 : 101)

2. ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็ก พบว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นของผู้ปกครองสูงสุด โทรทัศน์ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่มักใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มากกว่าการทำกิจกรรมประเภทอื่นๆ โดยเฉลี่ยวันละ 2 – 6 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้คนรับรู้ข้อมูลความรู้จากการใช้สื่อโทรทัศน์มากที่สุด (พัชรวิสวนแก้ว. 2536ข : 64) และวิทยุมีผลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้เป็นผู้ปกครองที่อาศัยในเมืองหลวง ส่วนใหญ่โอกาสที่ผู้ปกครองจะรับข้อมูลข่าวสารจากทางวิทยุจะเป็นช่วงขณะขับรถ ซึ่งมีระยะเวลาสั้นๆและไม่ได้รับอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัน ดังนั้นผู้ปกครองจะทำการรับข้อมูลความรู้จากสื่อประเภทอื่นๆมากกว่าสื่อทางวิทยุ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวัน (2529 : 3–5) ที่ได้ศึกษาพบว่าปริมาณการรับสื่อทางด้านโทรทัศน์ของผู้ปกครองและเยาวชนไทยมีปริมาณมากที่สุด รองลงมาคือ ปริมาณการรับสื่อทางด้านสิ่งพิมพ์ และวิทยุ

สรุปผลการวิจัย ได้ว่า ปัจจัยการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเลือกของเล่น โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้คือ ปัจจัยด้านความปลอดภัยของของเล่น ปัจจัยด้านลักษณะของเล่น ปัจจัยด้านประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ปัจจัยด้านความเหมาะสมกับอายุของเด็ก และปัจจัยด้านราคาของเล่น การตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดและไม่แตกต่างกันตามปัจจัยพื้นฐาน และโทรทัศน์เป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้ปกครองเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเน้นเนื้อหาในการอบรมผู้ปกครองให้ครอบคลุมทุกหัวข้อโดยเน้นในเรื่องความปลอดภัยของของเล่น สำหรับกลุ่มผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาต้องเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก และผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ต้องเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความเหมาะสม

กับอายุของเด็ก

2. การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ควรให้คำแนะนำทุกด้าน โดยเฉพาะด้านรองลงมา ได้แก่ ลักษณะของเล่น ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก และความเหมาะสมกับอายุของเด็ก

3. หน่วยงานหรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรพิจารณาของเล่นที่มีอยู่ภายในโรงเรียนโดยเน้นความปลอดภัย ลักษณะของเล่นมีความเหมาะสม มีประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีประเด็นที่ควรพิจารณาทำวิจัยดังนี้

1. การศึกษาความสอดคล้องของของเล่นภายในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัย และของเล่นตามท้องตลาด กับความต้องการของผู้ปกครอง
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดหาของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยภายในโรงเรียน
3. ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และมีอิทธิพลต่อการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง ที่มีถิ่นฐานอยู่ในชุมชนชนบท รวมทั้งมีบริบทที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการฝึกหัดครู. กระทรวงศึกษาธิการ. (2536, ตุลาคม-ธันวาคม). "ผู้ปกครองครูคนแรกของลูก," *ครูปริทัศน์*. 18 : 107-109.
- กรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์ และ ดารณี สายะวัน. (2529). *คู่มืออบรมและเลี้ยงดูเด็กเล็ก*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, มกราคม). "อุปสรรคการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 2(1) : 15-17.
- _____. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์
- เกษลดา มานะจุติ. (2529). *สื่อการเรียนรู้และเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยล้านนา วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- คณะอนุกรรมการพัฒนาการเล่นของเด็ก. (2526). *เอกสารวิชาการเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จงกล คำมี. (2544, ตุลาคม). "การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองต่างรุ่น," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 5 (4) : 38.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2521). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2527, เมษายน-พฤษภาคม). "ความสำเร็จในชีวิตเริ่มในวัยเรียน," *วารสารแนะแนว*. 18(92) : 30-36.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิตนา แคมมณี และ คณะ. (2535). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ปิ่นดอนทอง. (2544). *การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นเกมสร้างมโนทัศน์ด้านจำนวน*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรินครินทร์วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

นวลปราง น่องใจ. (2537). *เสริมพัฒนาการลูกน้อยด้วยของเล่น*. กรุงเทพฯ : กำแก้ว.

นิตยา ประพตกิจ. (2539). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *วารสารแนะแนว*. 30(161) : 3-9

ประภาพรณ สุวรรณสุข. (2525). *เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา*

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน่วยที่ 11. กรุงเทพฯ : รุ่งพิมพ์การพิมพ์.

ประสาร ทิพย์ธารา. (2521). *พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดูตรงตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยและวิทยา*

ลัยครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยา.

ปิยะชาติ แสงอรุณ. (2526). *ศิลปะสำหรับเด็ก : ของเล่นเพื่อเสริมสร้างคุณค่าในชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พชรวรรณ จันทรางศุ. (2535). "การเล่นของเด็ก," ใน *หนูน้อยน่ารัก*. หน้า 62-67. กรุงเทพฯ : จุฬาลง

กรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรี สวนแก้ว. (2536ก). *การแนะแนวผู้ปกครองเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

_____. (2536ข). *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

พิพัฒน์ ชูรวเวช และ นพมาศ ชูรวเวช. (2524). "ความรู้บางอย่างเกี่ยวกับเครื่องเล่นของเด็ก," ใน *การละ*

เล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า 111. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2535). "ของเล่นเด็ก," ใน *หนูน้อยน่ารัก*. หน้า 104-109. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ภรณ์ คุรุรัตน์. (2535). *การเล่นของเด็ก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เมทินี ด่านยังอยู่. (2544). *แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่*

เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ. ปริญาญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เยาวพา เตชะคุปต์. (2541). *การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษา

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เยาวภา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :

อักษรเจริญทัศน์.

รติชน พียรยสดี. (2543). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์. (2535). "บทบาทของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูก," ใน *หุ้มน้อยน่ารัก*. หน้า 22-26. กรุง

เทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2531). *หลักการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

ศึกษาพร.

_____. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาสน์.

เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2524). "การเล่นเป็นการเรียนของเด็ก," ใน *การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*.

หน้า 19-21. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณ ช่องดารากุล. (2539). "แนะแนวผู้ปกครองเพื่อร่วมปฏิรูปการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา,"

วารสารแนะแนว. 30(161) : 42.

วราภรณ์ แก้วเข้ม. (2540). *ผลของการใช้คำถามทางคณิตศาสตร์ประกอบบัตรภาพกับกิจกรรมการเล่น*

สนามที่มีต่อความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษา

ปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

วราภรณ์ รักวิจัย. (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.

วันเพ็ญ ปลุพัฒน์. (2539). *การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*.

ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วัลลี เหล่าคงธรรม. (2533). *ของเล่นเพื่อการพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

วิณี ชิดเชิดวงศ์ และ สมประสงค์ ประสงค์เงิน. (2530). *การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบให้การ*

ศึกษาแก่บิดามารดา ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในจังหวัดชลบุรี. ปรินิพนธ์

กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

ศรัณู ตติยาภิจิตติ. (2544). *การศึกษาเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อของเล่น*. ปรินิพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

สายวริน จินจุฬ. (2541). *การศึกษาบทบาทของบิดา บทบาทของมารดา ในฐานะตัวทำนายพฤติกรรม*

การปรับตัวของเด็กปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา

พัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สำลี ทองธิว. (2535). *การเลือกของเล่นให้ลูก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2524). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก*. หน่วยที่

11-15. นนทบุรี : ฝ่ายการพิมพ์สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ.

_____. (2527). *เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับ*

ปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยฯ.

_____. (2537). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัย*

ศึกษา. หน่วยที่ 9. นนทบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ.

_____. (2543). *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู*. หน่วยที่

1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย.

อารมณ ทักษิณ. (2526). *เปรียบเทียบพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีการเล่น*

ต่างกัน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อารี รังสินนท์. (2524). "พัฒนาการปฐมวัยศึกษาในประเทศไทย," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรม*

การสอนปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อรุณรัตน์ นายศิลปไชย. (2537). *คู่มือการเลือกของเล่น*. กรุงเทพฯ : ดันธรรม.

อุทุมพร จามรมาน, ทองอุไทย. (2537). *การสุมตัวอย่างทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พันนี้
พับบลิชชิง.

Berger, Eugenia Hepworth. (1995). *Parents as Partners in Education*. 4th ed. Eaglewood Cliffs,
N.J. : Prentice Hall.

Feitelson, D. & Ross, G. (1973, July). "The Neglected Factor-Play," *Human Development*. 16 :
202-223.

Hendrick, Joanne. (1994). *Total Learning Developmental Curriculum for the Young Child*. 3rd ed.
New York : Macmillan College.

Isenberg, Joan P. & Jacobs, Judith E. (1982). *Playthings as Learning Tools a Parents ' Guide*.
New York : John Wiley & Sons.

Johnson, James E., Christie, James F. & Yawkey, Thomas D. (1987). *Play and Early Childhood
Development*. New York : Harper Collins.

Kaplan, Leonard. (1992). *Education and the Family*. Boston : Allyn and Bacon.

Krogh, Suzanne Lowell. (1994). *Educating Young Children Infancy to Grade Three*. New York :
McGraw-Hill.

Lee, Sook Jae. (1997, November). "A Study on Toys and Children's and Mother's Acception of
Toys," *Korean Journal of Child Studies*. 18(2) : 187-192.

Lovinger, S. (1974, April). "Socio-Dramatic Play and Language Development in Pre-School
Disadvantaged Children," *Psychology in the Schools*. 11(2) : 313-320.

Lowenfeld, M. (1967). *Play in Childhood*. New York : John Wiley and Sons.

Matterson, E.M. (1975). *Play with a Purpose for Under-Sevens*. 2nd ed. Middlesex : Penguin
Books.

Morrison, George S. (1995). *Early Childhood Education Today*. 6th ed. Eaglewood Cliffs, N.J. :

Prentice Hall.

Phillips, Jr., John L. (1981). *Piaget 's Theory : a Primer*. San Francisco : W.H. Freeman.

Rockwell, Robert E., Andre, Lynda C. & Hawley, Mary K. (1996). *Parents and Teachers as Partners Issues and Challenges*. Orlando, FL : Harcourt Brace.

Rudolph, M. & Cohen, D.H. (1984). *Kindergarten and Schooling*. New Jersey : Prentice Hall.

Saltz, E. & Johnson, J. (1974, October). "Training for Thematic-Fantasy Play in Culturally Disadvantaged Children : Preliminary Results," *Journal of Educational Psychology*. 66(4) : 623-630.

Sutton – Smith, Brian. (1986). *Toys as Culture*. New York : Gardner Press.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของ

ผู้ปกครอง 5 ประการ ดังนี้

1. ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก
2. ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก
3. ลักษณะของเล่น
4. ความปลอดภัยของของเล่น
5. ราคาของเล่น

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

โปรดอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจก่อนลงมือทำแบบสอบถาม และโปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ ซึ่งคำตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปประมวลข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ปกครอง การจัดอบรมผู้ปกครอง และการสร้างค่านิยมการเลือกของเล่นที่เหมาะสมกับสภาวะของผู้ปกครอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยต่อไป

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

อธิบาย โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ให้ตรงตามความเป็นจริง

1. ท่านเกี่ยวข้องกับเด็กโดยเป็น

[] บิดา [] มารดา [] อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ

[] ต่ำกว่า 20 ปี [] 20 – 30 ปี

[] 31 – 40 ปี [] 41 ปีขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษาสูงสุดของท่าน

[] ต่ำกว่าประถมศึกษา [] ประถมศึกษา

[] มัธยมศึกษา [] ประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่า

[] ปริญญาตรี [] ปริญญาโท

[] ปริญญาเอก

4. อาชีพของท่านในขณะนี้ คือ

[] รับราชการ [] ประกอบธุรกิจส่วนตัว

[] รัฐวิสาหกิจ [] เกษตรกร

[] รับจ้าง [] แม่บ้าน/พ่อบ้าน

[] อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว คือ (ให้ตอบรายได้หลัก)

[] ต่ำกว่า 5,000 บาท [] 5,001 – 10,000 บาท

[] 10,001 – 30,000 บาท [] 30,001 – 50,000 บาท

[] มากกว่า 50,000 บาท

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกตอบตามความคิดเห็นของท่านตามระดับคำตอบ ซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบเชิงบวก และแบบเชิงลบ ในแต่ละเชิงได้ทำการแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- 4 มากที่สุด หมายความว่า ท่านเห็นด้วยมากที่สุดกับข้อความนั้นหรือท่านได้ประสบ เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ ตามข้อความนั้นเป็นประจำ
- 3 มาก หมายความว่า ท่านเห็นด้วยมากกับข้อความนั้นหรือท่านได้ประสบ เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ ตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
- 2 น้อย หมายความว่า ท่านเห็นด้วยน้อยกับข้อความนั้นหรือท่านได้ประสบ เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ ตามข้อความนั้นบ้าง
- 1 น้อยที่สุด หมายความว่า ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดกับข้อความนั้นหรือท่านไม่ได้ ประสบเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ ตามข้อความนั้นเลย

การตอบ ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบหลังข้อความที่ท่านเห็นว่าตรงหรือใกล้เคียง กับความรู้สึกของท่านมากที่สุดในระดับหนึ่งเพียงช่องเดียว (โปรดตอบทุกข้อ)

ตัวอย่าง

ข้อความ	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยเกี่ยวกับของเล่น				

1. ถ้าท่านเลือก ✓ ในข้อ มากที่สุด หมายความว่า ท่านเห็นด้วยมากที่สุดว่าผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้ เด็กได้พูดคุยเกี่ยวกับของเล่นเป็นประจำ

2. ถ้าท่านเลือก ✓ ในข้อ มาก หมายความว่า ท่านเห็นด้วยมากกว่าผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พุดคุยเกี่ยวกับของเล่นบ่อย ๆ
3. ถ้าท่านเลือก ✓ ในข้อ น้อย หมายความว่า ท่านเห็นด้วยน้อยกว่าผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พุดคุยเกี่ยวกับของเล่นบ้าง
4. ถ้าท่านเลือก ✓ ในข้อ น้อยที่สุด หมายความว่า ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดว่าผู้ปกครองไม่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พุดคุยเกี่ยวกับของเล่นเลย

หมวดที่ 1 ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก หมายถึง ลักษณะของเล่นที่ได้จากคำอธิบายการใช้ของเล่น หรือลักษณะของเล่นทั้งขนาด สี รูปแบบ วิธีการเล่นที่เห็นว่าเหมาะสมกับความสามารถของเด็กที่พร้อมในการเล่นของเล่นตามวัยของเด็ก

ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ปกครองเลือกซื้อของเล่นตามคำแนะนำที่ระบุไว้ตรงกับอายุของเด็ก				
2. หากไม่มีคำแนะนำกำกับ ผู้ปกครองจะศึกษาระดับอายุของเด็กที่เหมาะสมกับของเล่นนั้นก่อน				
3. ผู้ปกครองจะซื้อของเล่น โดยเลือกเผื่ออายุไว้				
4. ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกของเล่นที่มีสีสันสดใส สะดุดตาเหมาะสมกับอายุของเด็ก				
5. มีการพิจารณาถึงลักษณะของของเล่นที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก เช่น ความสามารถในการหยิบจับของเด็ก หรือความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อตาและมือประสานกันของเด็ก เป็นต้น				

ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
6. ของเล่นที่จัดเตรียมให้เด็ก มีขนาดพอเหมาะกับอายุของเด็ก				
7. ผู้ปกครองเลือกของเล่นที่มีความยากง่ายในการเล่นให้ตรงกับอายุของเด็ก				
8. ของเล่นภายในบ้าน ส่วนใหญ่สามารถปรับเล่นในหมู่พี่น้องของเด็กได้ด้วย				
9. ผู้ปกครองจะทำของเล่นเอง เพราะในท้องตลาดไม่มีของเล่นที่เหมาะสม ความต้องการให้เด็กเล่น				
10. พยายามเลือกของเล่นหลากหลาย เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่สูงกว่าอายุ				
11. มีการจัดหาของเล่นในปริมาณที่มากพอให้แก่เด็ก				
12. ผู้ปกครองต้องซื้อของเล่นไว้มากๆ เพื่อให้เด็กได้เล่นตามความพอใจ				

หมวดที่ 2 ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก หมายถึง สิ่งที่ผู้ปกครองพิจารณาว่าเด็กพึงได้รับจากการ
เล่นของเล่น ซึ่งส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ของเล่นสามารถช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ และปรับอารมณ์ของเด็กให้ กลับสู่สภาวะปกติได้				

ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
2. ของเล่นต้องฝึกให้เด็กได้หยิบจับ สัมผัสเป็นหลัก				
3. ผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กเล่นของเล่นร่วมกับเพื่อน				
4. ผู้ปกครองจะเลือกซื้อของเล่นที่让孩子ได้สำรวจ ทดลองด้วยตนเอง				
5. ให้เด็กได้เล่นของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ มากกว่าซื้อของเล่นสำเร็จรูป				
6. ส่งเสริมให้เด็กเล่นของเล่นที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทางใดทางหนึ่ง เช่น คณิตศาสตร์				
7. ผู้ปกครองเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยการเล่านิทาน หรือสนทนาในชีวิตประจำวันกับเด็ก				
8. ของเล่นควรมีลักษณะให้เด็กได้แก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ตามวัยของเด็ก				
9. ให้เด็กได้เล่นของเล่นที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิทยาศาสตร์				
10. ผู้ปกครองมักเลือกซื้อของเล่นที่มีรูปแบบการเล่นที่อิสระ เช่น เลโก้ บล็อกต่อสร้างสรรค์ แกะเด็ก				
11. เลือกของเล่นที่แปลกใหม่ ให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบัน				
12. ของเล่นสำเร็จรูปจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้ดีกว่าของเล่นพื้นบ้าน				

หมวด 3 ลักษณะของเล่น หมายถึง วิธีการเล่นของเล่น ความซับซ้อน และกลไกของเล่น รวมถึงการ
คิด และกระบวนการจัดกระทำกับของเล่นตามการออกแบบของของเล่น

ลักษณะของเล่น	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ของเล่นควรปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นได้มากกว่าหนึ่งอย่าง				
2. ของเล่นต้องเป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กฝึกฝนการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า				
3. ของเล่นไม่ควรมีแนวทางบังคับในการเล่นอย่างเข้มงวดและเป็นไปตามความคิดของผู้ใหญ่				
4. ผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กประดิษฐ์ของเล่นเองจากเศษวัสดุเหลือใช้ภายในบ้าน				
5. ของเล่นที่มีคุณภาพดี ทนสมัย เช่น สินค้าต่างประเทศจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เป็นต้น				
6. ของเล่นที่ดีควรฝึกให้เด็กได้คิด ทำทนายสำหรับเด็กวัยบุคคล				
7. ของเล่นที่มีคุณค่า ต้องฝึกให้เด็กเล่นเป็นกลุ่มกับเพื่อนได้				
8. ของเล่นที่ผลิตในประเทศ มีมาตรฐานทัดเทียมสากล				
9. จัดหาของเล่นที่มีแพร่หลาย หาได้ง่ายสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ติดตั้ง				
10. ของเล่นต้องช่วยในการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้				
11. ผู้ปกครองเลือกลักษณะภายนอกของของเล่นเป็นหลัก เพราะจูงใจเด็ก				
12. ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า เครื่องเรือน สามารถเป็นของเล่นที่มีประโยชน์สำหรับเด็กได้				

หมวด 4 ความปลอดภัยของของเล่น หมายถึง วัสดุที่ใช้ผลิตของเล่นต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อ

เด็ก สี ขนาด วิธีการใช้ เพื่อให้เกิดกลไกการเล่น รวมทั้งวิธีเล่นของเด็ก

ความปลอดภัยของของเล่น	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ปกครองพิจารณาชื่อของเล่นที่ผลิตจากวัสดุที่ไม่มีสารพิษเจือปน				
2. ก่อนการเลือกซื้อของเล่นให้เด็กทุกครั้ง ควรทดลองเล่นของเล่นว่ามี ความแข็งแรง ทนทาน ไม่แตกหักง่าย				
3. ผู้ปกครองจะไม่ซื้อของเล่นที่มีปลายแหลมหรือคมให้แก่เด็ก				
4. ของเล่นที่ทำด้วยแก้ว เป็นของเล่นที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก				
5. มีการคัดสรรของเล่นที่ปลอดภัยจากสีที่ไม่ได้มาตรฐานแก่เด็ก				
6. เลือกซื้อเฉพาะของเล่นที่ได้รับการรับรองว่ามีมาตรฐานในเรื่องอนามัย และความปลอดภัย				
7. ผู้ปกครองและเด็กช่วยกันทำความสะอาดของเล่น และจัดเก็บของเล่น เข้าที่ทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ				
8. ขนาดของเครื่องเล่นหรือของเล่น มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก ไม่ใหญ่หรือ หนักจนเกินไป				
9. บุตร หลานของผู้ปกครองมักได้รับบาดเจ็บจากการเล่นของเล่น				
10. ประเภทของของเล่นจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อเด็กหรือเพื่อน				
11. ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้เด็กไปเล่นของเล่นภายนอกบ้านตามลำพัง				
12. ผู้ปกครองอยู่ดูแลขณะเล่นของเล่น แต่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอย่างอิสระ				

หมวด 5 ราคาของเล่น หมายถึง เกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการเลือกซื้อของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
ในแต่ละครั้ง โดยพิจารณาจากความคุ้มค่า และอายุของของเล่น

ราคาของเล่น	ระดับการตัดสินใจของผู้ปกครอง			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ปกครองจะซื้อของเล่นที่เด็กชอบ แม้ว่าจะมีราคาแพง				
2. ผู้ปกครองซื้อของเล่นให้เด็กเป็นรางวัลทุกครั้ง เมื่อเด็กประพฤติตนดี				
3. ช่วงเวลาที่ซื้อของเล่นให้เด็ก มักเป็นช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันเกิด เป็นต้น				
4. เลือกซื้อของเล่นที่มีราคาถูกไว้ก่อน				
5. มีการจัดงบประมาณสำหรับของเล่นให้เด็กทุกเดือน				
6. ของเล่นบางชนิดมีราคาแพงเกินไป ผู้ปกครองจะหาวัสดุที่ใกล้เคียงกัน ให้เด็กเล่นแทน				
7. ผู้ปกครองให้โอกาสเด็กสะสมเงินออม เพื่อใช้ซื้อของเล่นที่เด็กต้องการ				
8. ผู้ปกครองซื้อของเล่นให้เด็กเป็นประจำ เมื่อไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า				
9. ผู้ปกครองจะพิจารณาประโยชน์ที่ได้ในระยะยาว คำนึงถึงราคาของเล่น				
10. เด็กวัยนี้ไม่ค่อยระมัดระวังรักษาของเล่น จึงไม่จำเป็นต้องซื้อของเล่น ราคาแพงให้แก่เด็ก				
11. ผู้ปกครองคำนึงถึงคุณภาพของของเล่นเป็นหลักสำคัญ				
12. เมื่อผู้ปกครองไม่สามารถซื้อของเล่นราคาแพงให้เด็กได้ ผู้ปกครองจะ อธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจทุกครั้ง				

ตอนที่ 3 สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หรือเติมข้อความลงใน

ช่องว่าง

[] โทรทัศน์

[] วิทยุ

[] สิ่งพิมพ์

[] โฆษณา

[] การชักจูงจากบุคคล เช่น ครู เพื่อน ฯลฯ โปรดระบุ.....

[] อื่นๆ โปรดระบุ.....

ความคิดเห็นอื่นๆ หรือข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของ
ผู้ปกครอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ดวงพร สถาปนกุล

รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

เขต	โรงเรียน
1. คลองเตย	อนุบาลสีพื้นอง
2. คลองสาน	อนุบาลสุววรรณ
3. จตุจักร	อนุบาลแย้มสอาด
4. ดอนเมือง	อนุบาลเกษร
5. บางนา	สุทธิบงกช
6. พระโขนง	อนุบาลปราณี
7. ยานนาวา	อนุบาลมณีรัตน์
8. ราชเทวี	อนุบาลตันติเมธ
9. ลาดพร้าว	อนุบาลราชพงษา
10. หลักสี่	อนุบาลอรธินา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวดวงพร สถาปนกุล
เกิดวันที่	4 มีนาคม 2517
สถานที่เกิด	จ. กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	230/64 ซอยลาดพร้าว 1 ถนนลาดพร้าว แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
ตำแหน่งหน้าที่	ผู้บริหารเรนโบว์ เนอสเซอรี่
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เรนโบว์ เนอสเซอรี่ กรุงเทพฯ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2538	ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ